

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA SZTUKI OPERACYJNEJ

Płk dr Zbigniew KUCZMAŃSKI

PROWADZENIE DZIAŁAŃ OBRONNYCH WE WSPÓLNEJ
STREFIE ODPOWIEDZIALNOŚCI PRZEZ OGÓLNOWOJSKOWE
ZWIĄZKI TAKTYCZNE I ZGRUPOWANIA AEROMOBILNE

/Studium operacyjne/

1-3

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

S/3259

05-003259-001-0

WARSZAWA

69134

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

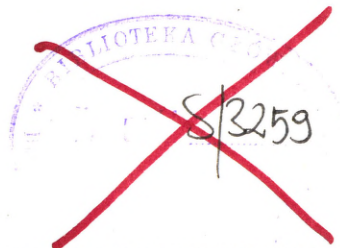
WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

plk dr Zbigniew KUCZMAŃSKI

PROWADZENIE DZIAŁAŃ OBRONNYCH WE WSPÓLNEJ
STREFIE ODPOWIEDZIALNOŚCI PRZEZ OGÓLNOWOJSKOWE
ZWIĄZKI TAKTYCZNE
I ZGRUPOWANIA AEROMOBILNE

(Studium operacyjne)

WARSZAWA

1996

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. ZAŁOŻENIA WSTĘPNE I PROCEDURA BADAWCZA	6
1.1. Miejsce problemu w sztuce wojennej	15
1.2. Podstawowe pojęcia	19
2. POWIETRZNO-LĄDOWY CHARAKTER POLA WALKI	23
2.1. Możliwości prowadzenia działań w wymiarze powietrzno- -lądowym	24
2.2. Zgrupowania aeromobilne	29
3. OBRONA STREFY ODPOWIEDZIALNOŚCI	43
3.1. Przewidywany charakter agresji	48
3.2. Prowadzenie działań obronnych przez ogólnowojskowe związki taktyczne	54
3.3. Prowadzenie działań bojowych przez zgrupowania aero- mobilne w obronie strefy odpowiedzialności	63
3.3.1. Działania zgrupowań aeromobilnych w początkowym okresie wojny	67
3.3.2. Działanie zgrupowań aeromobilnych podczas prowa- dzenia operacji obronnej	69

3.3.3. Działanie zgrupowań aeromobilnych podczas wykonywania zwrotów zaczepnych	72
3.4. Potrzeby wspólnego wykonywania zadań przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne	73
ZAKOŃCZENIE	85
BIBLIOGRAFIA	87
ZAŁĄCZNIKI	90

WSTĘP

Przeobrażenia jakie zaszły w ostatnim czasie w Europie zmieniły sytuację geopolityczną i geostrategiczną. W wyniku tych zmian Polska znalazła się w jakościowo nowej sytuacji militarnej. Nie jest jeszcze członkiem NATO, ale jest już jednym z uczestników partnerstwa dla pokoju. Proces tych przedsięwzięć jeszcze trwa. Bez względu jednak na opcje oraz tendencje zmian w tym regionie, zawierane sojusze i pakty, Polskę należy postrzegać, jako państwo średniej wielkości w środku Europy, które samo musi dbać o własne bezpieczeństwo.

Patrząc przez pryzmat historii, właśnie to centralne położenie Polski w Europie w aspekcie polityczno-militarnym okazywało się dla nas dotkliwe. Terytorium Polski było zawsze przedmiotem zainteresowania, penetracji i agresji zarówno ze wschodu, jak i z zachodu. Teraz również sytuacja Polski pozostaje niekorzystna, skoro znajduje się na pograniczu dwóch układów (opcji) polityczno-ekonomicznych. Polska znajduje się na styku zamożnej i stabilnej Europy Zachodniej, a ubogiej i nękannej konfliktami Europy Wschodniej. Znajduje się ponadto na styku dwóch kultur i religii oraz pomiędzy dwoma mocarstwami militarnymi, dla których była kartą przetargową i tak z pewnością będzie w przyszłości.

Jesteśmy w tej sytuacji co Napoleon - potencjalni wrogowie dysponują liczebniejszymi armiami. Tak więc, jeśli nie możemy być w każdym wypadku silniejsi, to musimy z większą troską patrzeć na bezpieczeństwo państwa. Musimy być przygotowani na walkę wszędzie, tzn. dysponować takimi siłami zbrojnymi, które będą zdolne walczyć na każdym terenie i w każdych warunkach. Aby zapewnić suwerenność państwa, jego siły zbrojne powinny posiadać poziom wystarczalności obronnej i odpowiednią liczebność, skład oraz wyposażenie.

Jeśli chodzi o - liczebność sił zbrojnych oraz ich podstawowe uzbrojenie konwencjonalne, jesteśmy ograniczeni limitami w ramach układu CFE-1. Ale nie tylko, bo determinuje je czynnik ekonomiczny. W wielu państwach, mimo ograniczeń ilościowych sił zbrojnych, ich potencjał bojowy wcale nie maleje. Jest to możliwe dzięki temu, że wskaźniki jakościowe poważnie wzrastają, rekompensując w ten sposób mniejsze stany osobowe i sprzętowe.

Żadne jednak ograniczenia nie dotyczą struktur organizacyjnych ani koncepcji prowadzenia działań bojowych. W odniesieniu do składu, a szczególnie do sposobu prowadzenia działań bojowych istnieją duże i szerokie płaszczyzny działania. Stały się one punktem wyjścia do przeprowadzenia badań dotyczących problemów prowadzenia działań obronnych we wspólnej strefie odpowiedzialności przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne.

1. ZAŁOŻENIA WSTĘPNE I PROCEDURA BADAWCZA

Polityczno-militarne oceny potencjalnych zagrożeń i konfliktów zbrojnych w Europie wskazują, że z teoretycznego punktu widzenia można wyróżnić dwa rodzaje zagrożeń:

- konflikt zbrojny o ograniczonej intensywności, z użyciem potencjałów militarnych głównych państw;

- lokalny konflikt zbrojny o ograniczonej intensywności użycia sił zbrojnych i ograniczonych celach polityczno-militarnych. Według większości prognoz¹, nie dostrzega się przesłanek zaistnienia w najbliższych latach na naszym kontynencie konfliktu zbrojnego (wojny) na dużą skalę. Dlatego też, do dalszych rozważań przyjęto najbardziej prawdopodobny charakter działań przeciwnika, to jest - konflikt lokalny o małej lub średniej intensywności. Konflikt tego typu może charakteryzować się dużą rozpiętością rozmachu, i to zarówno pod względem obszaru działania, uczestniczących sił, stosowanych metod, jak i środków walki.

Z doświadczeń minionych wojen wynika, że napastnik dążył do rozstrzygnięć szybkich, błyskawicznych. Zmierzał do osiągnięcia zdobyczy w jak najkrótszym czasie, wykorzystując swoją przewagę materialną, zaskoczenie oraz inicjatywę.

---

¹ W pracy naukowo-badawczej prowadzonej przez AON pt. „OBRONA”.

Można przyjąć, że w początkowym okresie konfliktu zbrojnego przeciwnik wykona uderzenie ograniczonym potencjałem bojowym (często czasu „P”). Ale i wówczas, mimo widocznych symptomów narastającego zagrożenia ze strony przeciwnika, termin uderzenia, siły i środki użyte do agresji oraz jej zakres do końca pozostaną tajemnicą.

Z tego też względu strategia obrony Polski musi zakładać budowę takiego systemu obronnego, który będzie zdolny nie tylko do prowadzenia skutecznej obrony, ale również powinien uchronić kraj przed konfliktem lokalnym, zniechęcić potencjalnego agresora do wojny.

W interesie sprawy nadrzędnej, jaką jest bezpieczeństwo Polski wymagane jest nieustanne doskonalenie systemu obronnego kraju, polskiej sztuki wojennej, systematyczne przystosowanie sił zbrojnych do nowych uwarunkowań politycznych, ekonomicznych i militarnych w celu zapewnienia dostatecznej wystarczalności obronnej.

Prognozy dotyczące przyszłych działań wojennych wskazują na dominującą w nich rolę ruchu, precyzyjnego porażenia ogniowego oraz informacji. Szybko postępujący rozwój techniki bojowej i organizacji sił zbrojnych, wzrost ich siły ogniowej oraz zdolności manewrowej, spowodowały zwiększenie ruchliwości operacyjnej i taktycznej wojsk w wymiarze powietrzno-lądowym. Wszczególności odnosi się to do wojsk potencjalnego przeciwnika. Stąd wniosek, że współczesna agresja przybierze charakter powietrzno-

lądowego wtargnięcia na całe terytorium, ze wzrastającą rolą czwartego wymiaru - wojny elektronicznej.

W takiej wizji przyszłego pola walki, istotne znaczenie będzie miał manewr sił i środków zarówno w wymiarze lądowym jak i powietrznym.

W ramach znacznej przewagi przeciwnika i jego panowania w powietrzu, manewr wojsk, w klasycznym jego rozumieniu, może okazać się bardzo trudny. Należy bowiem pamiętać, że na początku konfliktu zbrojnego inicjatywa będzie należała do przeciwnika, który dokonał agresji. On bowiem będzie wybierał kierunki uderzeń, grupował na nich siły i uderzał w odpowiednim dla siebie czasie. Te czynniki należy właściwie oceniać i uwzględniać w planach obronnych.

W literaturze wojskowej wielu krajów zwraca uwagę zgodność przekonań, że współcześnie rola manewru lądowego, a przede wszystkim powietrznego coraz bardziej wzrasta, lecz jednocześnie wzrostowi zapotrzebowania na manewr towarzyszą coraz trudniejsze warunki jego realizacji. Oznacza to, że w działaniach zbrojnych dominować będzie zaskakujący i szybko wykonywany, szeroko rozumiany manewr w celu stworzenia przewagi w operacyjnie (strategicznie) ważnych rejonach i umożliwiający rozwinięcie zdecydowanych uderzeń na decydujących kierunkach. Obrońca z kolei będzie wykonywał manewr na zagrożone kierunki lub w celu uchylecia się od uderzeń.

Mało prawdopodobna wydaje się realizacja dużych operacji powietrzno-lądowych obejmujących znaczne obszary. W tym wariantcie działania bojowe będą charakteryzowały się dużą skalą rozproszenia (dekoncentracji) zaangażowanych sił i środków, tzw. „ogniskowym” charakterem oraz wielką zmiennością ich natężenia w czasie i przestrzeni. Ponadto przyszłe pole walki zdominowane będzie działaniami nieregularnymi, niekonwencjonalnymi, rozproszonymi, punktowymi, dywersyjno-sabotażowymi i odwetowymi. W walce prowadzonej środkami konwencjonalnymi nie można wykluczyć również takiej sytuacji, że dojdzie do użycia broni masowego rażenia, zwłaszcza chemicznej.

Rozpatrując obronę nie tylko w skali państwa, ale również okręgu wojskowego, należy uwzględnić dysproporcje między wielkością wojsk operacyjnych, a przestrzenią obronną². Z tego też względu skuteczność tej obrony wymaga połączenia wysoce manewrowych działań wszystkich wojsk zaangażowanych w walce, tj. wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej, w oparciu o obronne przygotowanie terytorium. Przy czym wojska operacyjne podstawowa część składowa sił zbrojnych, wyposażona w konwencjonalne środki walki (zgodnie z limitem CFE-1), przeznaczone są do wykonywania głównych zadań obronnych.

---

² Wojska operacyjne są w stanie bronić ok. 15 % obszaru strefy odpowiedzialności. Uwzględniając siły OT i rejonu trudnodostępne (pokrycie terenowe, wody) obszar ten zwiększa się do ok. 40 % - 50%

W składzie wojsk operacyjnych, części mobilnej sił zbrojnych, podstawowym rodzajem są wojska lądowe, zorganizowane w ogólnowojskowe związki operacyjne i taktyczne wojsk lądowych (stanowiących trzon wojsk operacyjnych). Są one przygotowane do prowadzenia uporczywej obrony na kierunkach głównych uderzeń przeciwnika we własnej strefie odpowiedzialności okręgu wojskowego, ponadto mogą być użyte do wzmocnienia obrony lub wykonania przeciwuderzenia strategicznego na obszarze sąsiednich okręgów.

Ze względu na posiadane środki walki, a wobec tego i sposób działania, ogólnowojskowe związki taktyczne dzielą się na : zmechanizowane (zmotoryzowane, piechoty); czołgów; desantowoszturmowe, powietrznodesantowe (aeromobilne), obrony wybrzeża i piechoty górskiej.

Drugi rodzaj wojsk lądowych - to wojska obrony terytorialnej, przeznaczone do obrony „miejscowej” na całym terytorium Polski.

O ile wyposażenie wojsk obrony terytorialnej pozwala im na prowadzenie działań bojowych tylko w wymiarze lądowym, o tyle wojska operacyjne posiadają możliwości prowadzenia działań bojowych w wymiarze powietrzno-lądowym.

Wykorzystanie tej przestrzeni należy postrzegać w szerokim spektrum; od przenoszenia pocisków (ładunków), rakiet, fal elektromagnetycznych, poprzez przerzut wojsk, do walki z powietrza i w powietrzu. Wynika z tego, że

obok sił powietrznych (lotnictwa operacyjnego) w „zagospodarowaniu” przestrzeni powietrznej coraz większy udział mają elementy ugrupowania operacyjnego (bojowego) wojsk lądowych, takie jak: desanty powietrzne, oddziały (zgrupowania, grupy) desantowoszturmowe oraz oddziały i pododdziały powietrznoszturmowe. Wyżej wymienione elementy ugrupowania tworzone będą na bazie specjalistycznych wojsk - powietrznodesantowych³ i powietrznoszturmowych⁴ oraz przeszkolonych do tego typu działań oddziałów i pododdziałów wojsk zmechanizowanych lub zmotoryzowanych. Wymienione wojska do pokonania przestrzeni powietrznej wykorzystują przeważnie śmigłowce, a działania mogą prowadzić zarówno w obronie, jak i natarciu.

Spośród szerokiego wachlarza problemów wymagających rozwiązania i szerokiego opracowania jest bez wątpienia - organizacja i prowadzenie wspólnych działań obronnych w strefie odpowiedzialności okręgu przez ogólnowojskowe związki taktyczne oraz zgrupowania aeromobilne, w aspekcie wykorzystania przez nie przestrzeni lądowej i powietrznej.

Zapotrzebowanie w tym względzie wynika z konieczności opracowania teorii prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym dla potrzeb praktyki szkoleniowej dowództw i sztabów szczebla operacyjnego.

Nie bez znaczenia jest tu inspirująca rola okręgów wojskowych w podejmowaniu badań nowych problemów, wymagających rozwiązania. Przykładem

---

³ 6 BDSz

⁴ 25 DKP.

tego może być sformułowanie niezwykle interesującego problemu, będącego osnową tematyczną, niniejszego studium. Dotyczy ono problemów prowadzenia działań obronnych we wspólnej strefie odpowiedzialności przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne.

W naszej literaturze, jak dotąd nie ma, całościowych opracowań dotyczących zarówno działań aeromobilnych w obronie strefy odpowiedzialności, jak i wspólnych działań z ogólnowojskowymi związkami taktycznymi. Nieliczne wydane pozycje⁵ traktują ten temat ogólnikowo, różnie interpretując działania aeromobilne, jak i skład wojsk do nich przeznaczony.

Z tych też względów niniejsze studium stanowi próbę usystematyzowania dotychczasowej wiedzy i zarysowania teorii prowadzenia wspólnych działań przez zgrupowania aeromobilne z ogólnowojskowymi związkami taktycznymi w strefie odpowiedzialności okręgu.

Na wstępie pracy, dla jasności i komunikatywności przeprowadzonych w niej rozważań, zasadne jest wyjaśnienie oraz szersza interpretacja zawartych w niej pojęć i terminów.

Przede wszystkim wyjaśnić i ujednolicić takie pojęcia i problemy tematu jak:

---

⁵ S. Koziej - Teoria sztuki wojennej, Bellona, Warszawa 1993.
Biuletyn Informacyjny nr 2 (162), Sztab Generalny WP, Warszawa 1995.

- strefa odpowiedzialności okręgu wojskowego;
- definicja działań powietrzno-lądowych oraz związanych z nim takich

terminów jak:

- działania aeromobilne;
- zgrupowania aeromobilne.

Prowadzone badania mają na celu:

1. Zbadanie możliwości i sposoby prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym w obronie strefy odpowiedzialności okręgu wojskowego przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne.

2. Przedstawienie zarysu teorii wspólnych działań ogólnowojskowych związków taktycznych i zgrupowań aeromobilnych w obronie strefy odpowiedzialności, z uwzględnieniem perspektywicznego rozwoju środków walki.

Przyjmując za punkt wyjścia tak sformułowany cel badań, określone zostały w formie pytań, następujące problemy:

- kiedy i w jakim zakresie powinny wspólnie prowadzić działania obronne ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne?

- w jaki sposób powinny prowadzić działania bojowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne w obronie wspólnej strefy odpowiedzialności?

Wstępne wyniki badań - wskazują, że problem badawczy mieści się w obszarze sztuki operacyjnej i taktyki. Jest problemem pogranicza dwóch dys-

cyplin sztuki wojennej, bowiem planowanie tych działań będzie w zakresie sztuki operacyjnej, natomiast realizacji - w zakresie taktyki.

Powyższe uwarunkowania spowodowały dużą złożoność przedstawionej struktury problemu, a to z kolei nakazywało uwzględnienie w procesie badań zróżnicowanych metod badawczych. Przyjęto więc następującą procedurę badawczą:

I etap - przygotowanie warsztatu badawczego, badania teoretyczne i opracowanie na podstawie ich wyników hipotezy roboczej;

II etap - weryfikacja poszczególnych elementów badań teoretycznych;

III etap - dokonanie syntezy wyników badań oraz sformułowanie zarysu teorii problemu.

Przedmiotem badań w pierwszym etapie były zawarte w literaturze współczesne rozwiązania praktyczne, a także poglądy teoretyczne dotyczące bezpośrednio lub pośrednio problemu badań. W tym etapie zastosowano takie metody badań, jak: analiza i synteza, abstrahowanie, analogia i uogólnianie.

W drugim etapie, wysiłek badawczy został skoncentrowany na weryfikacji hipotezy roboczej, posługując się przede wszystkim takimi metodami badawczymi, jak: badanie sądów (opinii), badanie dokumentacji ćwiczeń. Elementami badań tego etapu była wymiana poglądów dotyczących kontrowersyjnych zagadnień. Brali w niej udział oficerowie komendy Wydziału Wojsk Lądowych i Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej AON oraz

Katedry Sztuki Operacyjnej oraz oficerowie dowództwa Krakowskiego, Śląskiego i Warszawskiego Okręgów Wojskowych.

W trzecim etapie (końcowym) procedury badawczej dominowała synteza wyników badań weryfikacyjnych.

1.1. Miejsce problemu w kategoriach sztuki wojennej,

Obrona wspólnej strefy odpowiedzialności przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne, mieścić się w ramach lądowej operacji obronnej prowadzonej przez okręgi wojskowe. Z tego też względu powinna być rozpatrywana w kategoriach sztuki operacyjnej.

W kategoriach działań operacyjnych, znajduje ona swój wyraz jako lądowa operacja obronna w operacjach obronnych okręgu wojskowego. Nadrzedną kategorią jest w tym wypadku strategiczna operacja obronna.

STRATEGICZNA OPERACJA OBRONNA			
OPERACJE OBRONNE			Działania
Lądowa	Powietrzna	Morska	nieregularne

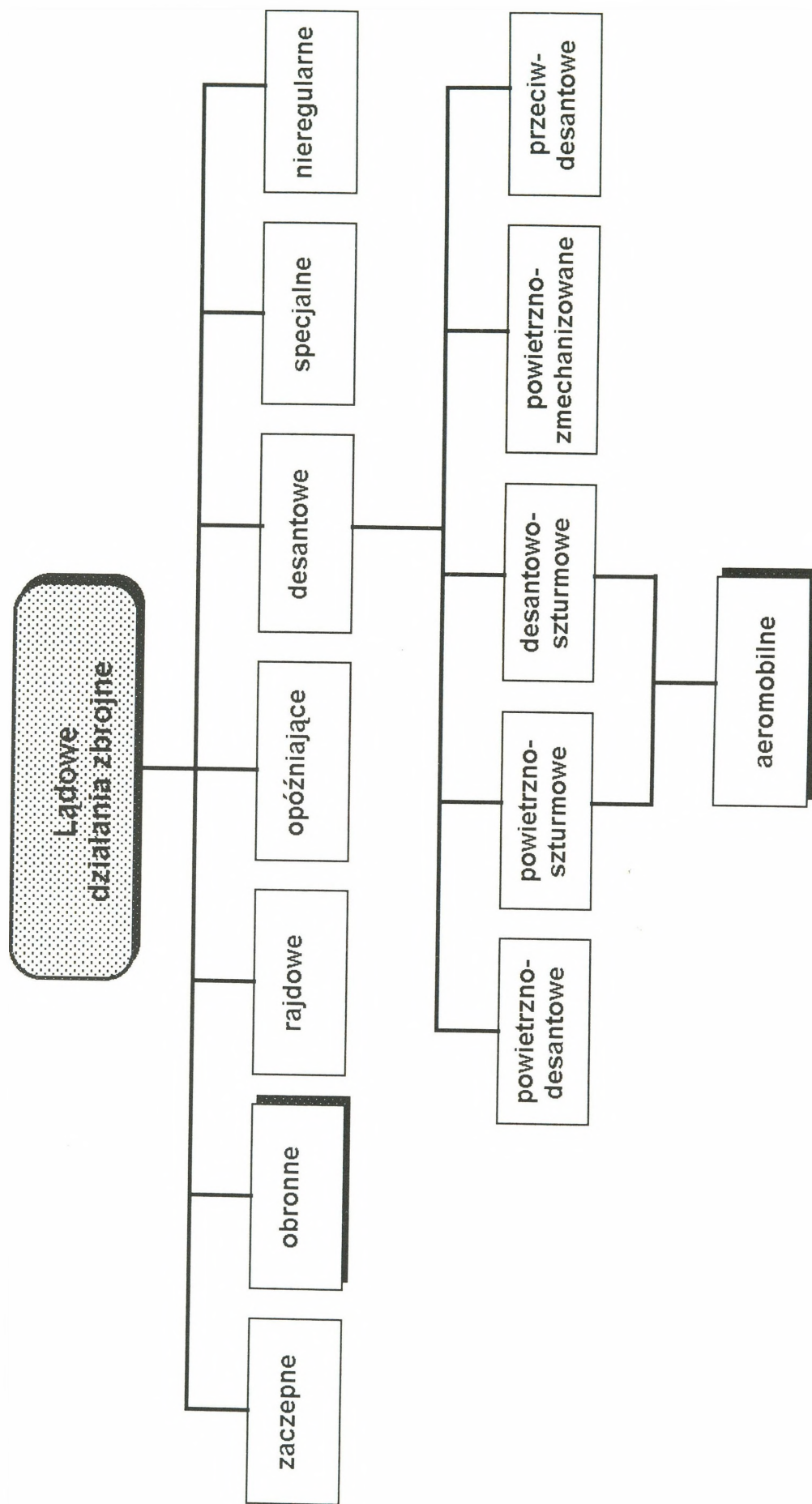
Rys. 1. Miejsce lądowej operacji obronnej okręgu wojskowego

Operacja obronna okręgu wojskowego może, ale nie musi wchodzić w skład strategicznej operacji obronnej. W przypadku prowadzenia samodzielnej operacji obronnej, okręg będzie ją prowadził wykorzystując własne oraz przydzielone siły i środki. Potencjał jaki można zaangażować do obrony strefy odpowiedzialności okręgu wojskowego przedstawia rys. 2. Ten potencjał pozwala prowadzić działania bojowe w wymiarze lądowym, a przy odpowiednim wzmocnieniu siłami i środkami oraz wsparciu lotniczym, też w wymiarze powietrzno-lądowym. Wówczas w tych działaniach, wymiar powietrzny będzie akcentowany przez takie elementy ugrupowania operacyjnego, które wykorzystują przestrzeń powietrzną, jak: desanty powietrzne, oddziały, pododdziały (zgrupowania, grupy) desantowoszturmowe.

Oczywiście wzmocnienie okręgu jednostkami powietrznoszurmowymi, desantowoszturmowymi nie będzie dotyczyć, gdyż te siły etatowo on posiada.

Rys. 2. Udział sił w operacji obronnej okręgu wojskowego

Rys. 3. Podział lądowych działań zbrojnych ze względu na metodę walki.

1.2. Podstawowe pojęcia

Pojawienie się wielu nowych terminów i pojęć, wymaga scharakteryzowania ich treści, zakresów znaczeniowych oraz wzajemnych relacji. Próba bliższego omówienia niektórych pojęć związanych z problematyką działań powietrzno-łądowych jest celem rozważań przedstawionych w niniejszym podrozdziale.

Aeromobilność - zdolność połączenia ruchu w powietrzu, z jednoczesną walką śmigłowców i pododdziałów powietrznoszturmowych (desantowoszturmowych).

Działania lądowe - to suma działań lądowych i powietrznych w których ponad 75 % działań lądowych realizują wojska lądowe.

Działania powietrzno-łądowe - to suma działań lądowych i powietrznych, w których przeważają zadania bojowe realizowane przez siły lądowe (50-75 %).

Lotnictwo wojsk lądowych - lotnictwo wojskowe przeznaczone do wykonywania wszelkich zadań spełnianych przez inne rodzaje lotnictwa na korzyść wojsk lądowych, w strefie działania bojowego tych wojsk. Lotnictwo wojsk lądowych organizacyjnie wchodzi w skład wojsk lądowych i wyposażone jest przede wszystkim w śmigłowce oraz lekkie samoloty.

Przeznaczone są do bezpośredniego zabezpieczenia działań związków taktycznych i operacyjnych wojsk lądowych w zakresie wsparcia ogniowego,

rozpoznania powietrznego, przerzutu grup specjalnych, rozpoznania artyleryjskiego, rozpoznania skażeń promieniotwórczych i skażeń chemicznych, stawiania zapór minowych i zasłon dymnych, desantowania małych desantów powietrznych bez ciężkiego sprzętu.

Manewrowość powietrzna - zdolność do szybkiej zmiany położenia przez siły i środki na duże odległości za pomocą środków transportu powietrznego.

Mobilność powietrzna - zdolność do sprawnego przetrzucenia wojsk oraz prowadzenia działań w powietrzu i z powietrza.

Ruchliwość powietrzna - zdolność do wykonania manewru i walki w powietrzu (z powietrza).

Strefa odpowiedzialności - określony obszar terytorium kraju wraz z jego infrastrukturą, za obronę którego odpowiedzialne są wojska związku operacyjnego. Strefa odpowiedzialności jest utożsamiana z pojęciem obszaru odpowiedzialności okręgu wojskowego.

Wojska powietrznoszturmowe - jednostki będące swego rodzaju piechotą powietrzną, a więc wojskiem lekkim, wyposażone w broń strzelecką i lekkie środki artyleryjskie i raketowe, przemieszczające się i walczące na śmigłowcach. Do tego rodzaju wojsk zalicza się również jednostki Kawalerii Powietrznej.

Wojska desantowoszturmowe - to rodzaj wojsk zmechanizowanych „podniesionych” w powietrze.

Wojska powietrznomanewrowe - są to jednostki lub elementy ugrupowania bojowego zdolne tylko do wykonywania manewru w powietrzu. Środki transportu powietrznego służą tylko do przerzutu wojsk z jednego miejsca w drugie, nie służą zaś do bezpośredniego prowadzenia walki.

Są to wojska powietrznodesantowe, a także doraźnie organizowane taktyczne desanty powietrzne.

Wojska aeromobilne - są to jednostki (związki taktyczne, oddziały) nie tylko zdolne do manewrowania w powietrzu, ale także do prowadzenia walki w powietrzu i z powietrza. Są to wojska powietrznoszturmowe i desantowoszturmowe oraz takie elementy ugrupowania bojowego, jak zgrupowania i grupy desantowoszturmowe.

Zgrupowanie - skupienie w określonym obszarze (rejonie) sił - ZT, oddziałów (pododdziałów) różnych rodzajów wojsk i sprzętu wojskowego, a także sił zbrojnych do wykonania wspólnego określonego zadania bojowego (operacyjnego).

Zgrupowanie aeromobilne - skupienie w określonym obszarze działania wojsk powietrznoszturmowych, desantowoszturmowych doraźnie tworzonych zgrupowań (grup) desantowoszturmowych, lotnictwa wojsk lądowych do wy-

konania zadań w powietrzu lub na lądzie wykonując uderzenie z powietrza, bądź lądu i powietrza.

W ujęciu leksykalnym⁶, wyraz mobilny jest tożsamy znaczeniu ruchomy. Z kolei przedrostek „aero” - stanowi człon wyrazów złożonych oznaczających związek ich treści z powietrzem, ruchem w powietrzu.⁷

Z przedstawionych definicji wynika, że aeromobilność, mobilność powietrzna i ruchliwość powietrzna, to synonimy. Wyżej wymienione pojęcia oznaczają zdolność wojsk do działania w powietrzu, odnoszą się do wszelkiego ruchu wojsk w powietrzu, zarówno w czasie walki, jak i poza nią.

Wojska powietrznoszturmowe oraz desantowoszturmowe są jednostkami etatowymi występującymi na szczeblu operacyjnym. Natomiast tworzone na ich bazie desanty powietrzne, oddziały i pododdziały desantowoszturmowe oraz zgrupowania aeromobilne są doraźnie organizowanymi elementami ugrupowania operacyjnego.

Na szczeblu taktycznym takimi doraźnie organizowanymi elementami ugrupowania będą taktyczne desanty śmigłowcowe, zgrupowania (grupy) desantowoszturmowe tworzone na bazie wojsk zmechanizowanych (zmotoryzowanych).

⁶ Słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 1983, s. 196.

⁷ Tamże, s. 11.

2. POWIETRZNO-LĄDOWY CHARAKTER POLA BITWY

Charakter powietrzno-lądowego pola walki determinowany jest w głównej mierze stanem organizacyjno-technicznym wojsk lądowych. Podstawowymi komponentami wojsk lądowych rzutującymi na strukturę i właściwości powietrzno-lądowego pola walki są: lotnictwo wojsk lądowych, wojska obrony przeciwlotniczej oraz wojska powietrznodesantowe i powietrznoszturmowe (patrz załącznik 1). Wynika z tego, że wojska lądowe składają się z dwóch podstawowych elementów (sił i środków) rzutu lądowego, którego podstawę stanowią wojska zmechanizowane i pancerne oraz rzutu powietrznego. Pozwala to poprzez umiejętne połączenie statycznych form środków obrony z jej manewrowymi, na przeciwstawienie się wysoce manewrowemu powietrzno-lądowemu natarciu pancerno-zmechanizowanych zgrupowaniom wojsk lądowych przeciwnika, wspartych silnym i precyzyjnym oddziaływaniem ogniowo-elektronicznym.

2.1. Możliwości prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym.

Środkiem zwiększającym kilkanaście razy ruchliwość wojsk w porównaniu z naziemnymi środkami walki jest śmigłowiec. Śmigłowce początkowo używane do zadań pomocniczych, stopniowo stały się pełnowartościowym środkiem walki, rywalizując skutecznie z czołgiem i bojowym wozem piechoty, znacznie przewyższając je siłą ognia. Znajdują one szerokie i różnorodne zastosowanie - od przewozu (desantowania) wojsk na polu walki poprzez możliwość ich bezpośredniego wsparcia ogniowego, aż po skuteczne szturmowanie z powietrza. To właśnie masowe użycie śmigłowców stało się czynnikiem determinującym działania w wymiarze powietrzno-lądowym. Z czterech wcześniej wymienionych komponentów, które rzutują na te właśnie działania, aż trzy używają (muszą posiadać) śmigłowców, tj. lotnictwo wojsk lądowych (LWL) oraz wojska powietrznoszturmowe i powietrznodesantowe. Ponadto śmigłowce są wykorzystywane przez inne doraźnie tworzone elementy ugrupowania operacyjnego i bojowego.

Lotnictwo wojsk lądowych wykorzystując różnego rodzaju śmigłowce powinno wykonywać zadania o charakterze ogniowym, transportowym i specjalnym. Obecnie istniejące LWL w dwóch okręgach wojskowych

(warszawskim i pomorskim) posiada pułki śmigłowców bojowych (49 i 56 pśb). Aktualna strukturę i podstawowe wyposażenie LWL przedstawia załącznik nr 2.

Z analizy struktury LWL wynika, że w jego składzie nie występują śmigłowce transportowe, jak i wsparcia bojowego (specjalne). Z tego też względu lotnictwo wojsk lądowych może jedynie wykonać zadania o charakterze ogniowym, jest więc tylko podstawowym środkiem lotniczego wsparcia ogniowego działań wojsk lądowych.

Brak na szczeblu operacyjnym śmigłowców wielozadaniowych (wsparcia bojowego), a w szczególności śmigłowców transportowych, wyklucza możliwość samodzielnego tworzenia elementów ugrupowania operacyjnego (bojowego), tj. taktycznych desantów śmigłowcowych, zgrupowań, grup desantowoszturmowych. Nawet dowódca związku operacyjnego (OW) posiadający etatowe wojska desantowoszturmowe (6 BDSz) nie może ich wykorzystać zgodnie z ich przeznaczeniem. Wojska te, bowiem w swoich strukturach na dzień dzisiejszy nie posiadają żadnych śmigłowców. Wojska desantowoszturmowe (w szczególności bpd) wykorzystując samoloty z pułku lotnictwa transportowego mogą działać jedynie jako desant powietrzny. Strukturę i uzbrojenie 6 BDSz przedstawia załącznik nr 3.

Natomiast wszystkie (niezbyt liczne) śmigłowce transportowe będące na wyposażeniu sił zbrojnych występują w składzie 25 Dywizji Kawalerii Powietrz-

nej, z tym jednak, że występujący w składzie tej dywizji pułk śmigłowców przeciwpancernych na dzień dzisiejszy nie został jeszcze sformowany. Widoczny brak w dywizji śmigłowców bojowych, jak i małe stany osobowe i sprzętowe, wskazują na bardzo ograniczone możliwości bojowe. Aktualny stan potencjału bojowego dywizji wynosi tylko 15 % stanu docelowego. Gotowość osiągnęły jedynie dwa szwadrony kawalerii powietrznej,⁸ pozwala to na realizację zadań bojowych tylko o znaczeniu taktycznym.

Strukturę organizacyjną oraz podstawowe uzbrojenie dywizji kawalerii powietrznej przedstawia załącznik nr 4.

Z powyższych rozważań wynika, że śmigłowce w siłach zbrojnych są rozproszone, występują na różnych szczeblach struktur organizacyjnych, tj. OW i DKP. Oznacza to, że żaden dowódca szczebla operacyjnego nie jest dysponentem wszystkich rodzajów śmigłowców, tj. bojowych, transportowych i wielozadaniowych. Ma on więc ograniczone możliwości prowadzenia działań w wymiarze działań powietrzno-lądowym.

W tej sytuacji jako celowe należy uznać, aby na bazie 6 BDSz, po wyposażeniu jej w różnego rodzaju śmigłowce, stworzyć aeromobilny związek taktyczny. Model takiego idealnego związku taktycznego zaprezentował płk Jerzy Totala⁹ - (rys. 4). Przeciwno utworzeniu takiego związku w obecnym

⁸ Totala J., Wykorzystanie sił aeromobilnych (sił szybkiego użycia) w operacjach prowadzonych przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze kraju. Praca studyjna, AON, 1996, s. 17.

⁹ Tamże, s. 19.

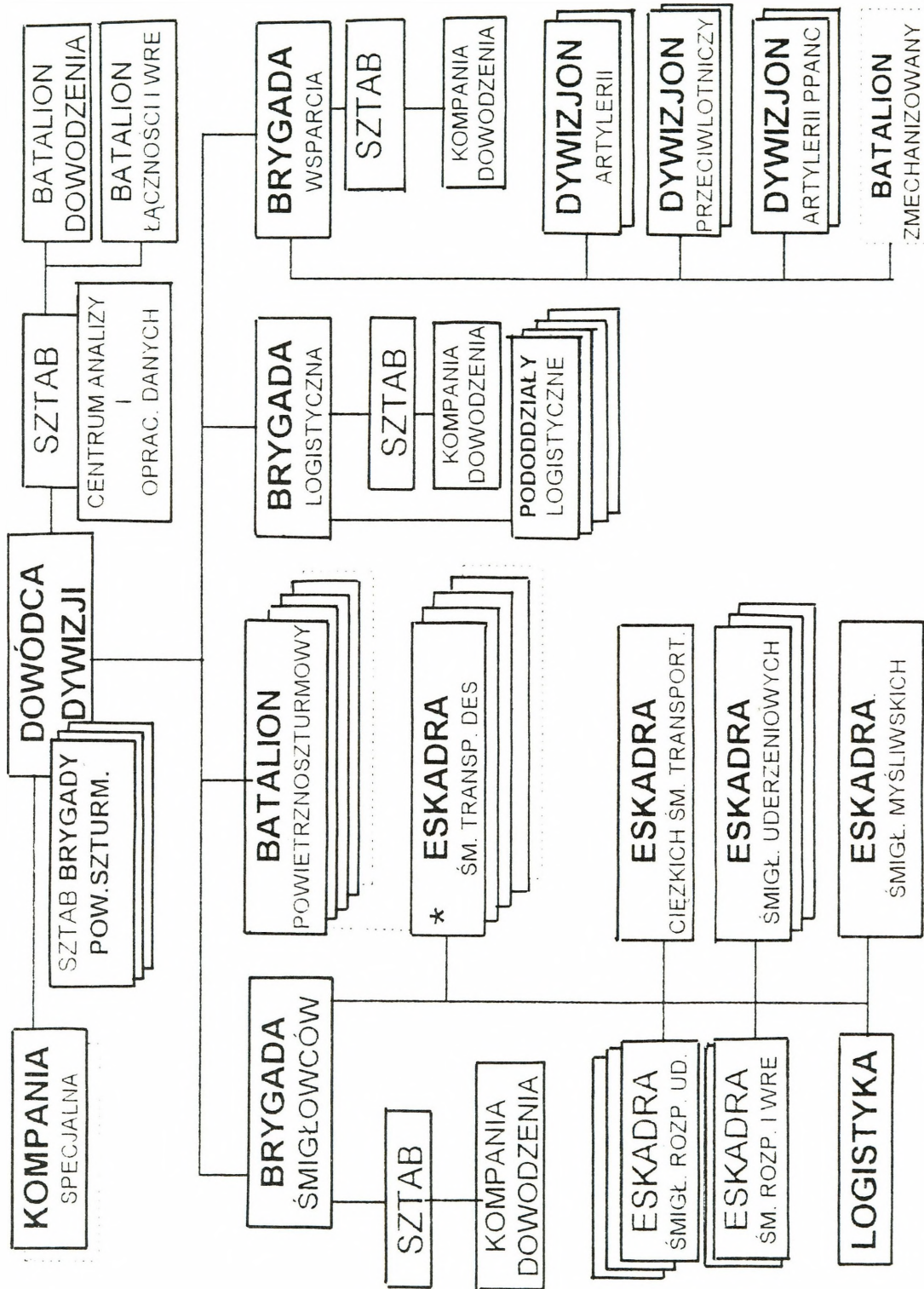
czasie przemawiają dwa argumenty. Po pierwsze nie występowałby na szczeblu operacyjnym, a byłby z pewnością centralnego podporządkowania, a po wtóre, do jego tworzenia konieczne są znaczne sumy pieniędzy.

Kolejnym rozwiązaniem powyższego problemu jest utworzenie batalionu desantowoszturmowego oraz rozbudowa lotnictwa wojsk lądowych na szczeblu okręgu. Rozbudowa ta powinna doprowadzić do posiadania samodzielnego batalionu desantowoszturmowego, który wykorzystując śmigłowce z LWL byłby w stanie (nie czekając na wzmocnienie) podjąć walkę w wymiarze powietrzno-lądowym na szczeblu operacyjnym.

Proponowana strukturę batalionu desantowoszturmowego przedstawia załącznik nr 5.

Z kolei lotnictwo wojsk lądowych wyposażone w różnego rodzaju śmigłowce powinno stanowić podstawę do tworzenia nie tylko zgrupowania aeromobilnego (na bazie batalionu desantowoszturmowego), ale również innych doraźnych elementów ugrupowania operacyjnego i bojowego.

Takie właśnie wymogi może spełnić brygada śmigłowców przedstawiona w załączniku nr 6.

* Eskadry śmigłowców transportowo-desantowych są na stałe przyporządkowane do poszczególnych batalionów powietrzno-desantowych.

Rys. 4 Idealny model aeromobilnego związku taktycznego.

W tej strukturze brygada wykorzystując pułk śmigłowców transportowych jest w stanie jednorazowo przerzucić ok. 800 żołnierzy z lekkim sprzętem. Pozwoli to zabezpieczyć w środki transportu powietrznego, np. zgrupowanie aeromobilne w sile wzmocnionego batalionu (sbdsz) na szczeblu operacyjnym oraz siły 1-2 kompanii piechoty na szczeblu związku taktycznego.

Ponadto śmigłowcami bojowymi brygada jest w stanie zabezpieczyć działanie w/w sił oraz stworzyć silny powietrzny odwód przeciwpancerny na szczeblu operacyjnym.

Do czasu jednak utworzenia takich właśnie brygad śmigłowców i batalionów desantowoszturmowych w okręgach wojskowych, jak i samodzielnych w pełni wyposażonych w śmigłowce związków (oddziałów) powietrznoszturmowych, czy też aeromobilnych zasadnym jest tworzenie z istniejących już wojsk (sił i środków) - zgrupowań aeromobilnych. W zależności od sytuacji strategiczno-operacyjnej istnieje duża i elastyczna możliwość tworzenia zgrupowań aeromobilnych o różnym składzie. Wykaz wojsk (sił) mogących wchodzić w skład zgrupowania aeromobilnego przedstawia załącznik nr 7.

2.2. Zgrupowania aeromobilne.

Wcześniejsze rozważania wskazywały, że dynamiczny rozwój śmigłowców i masowe wyposażenie w nie wojska spowodowało stopniowe prze-

kształcanie się typowych działań lądowych w działania powietrzno-lądowe. Wymagało to stosownych zmian w strukturach organizacyjnych wojsk lądowych. Obok wojsk powietrznodesantowych powstały jakościowe nowe rodzaje wojsk desantowoszturmowych i powietrznoszturmowych (kawalerii powietrznej), a w niedalekiej przyszłości zapewne powstaną powietrznozmechanizowane.

Do wspólnych, a zarazem specyficznych cech działania w/w wojsk należy wykorzystanie przestrzeni powietrznej do ich przemieszczania, szybkie tworzenie i przesuwanie punktów ciężkości pola walki, gwałtowne i zdecydowane uderzenia oraz ochrona rozległych obszarów.

Oprócz w/w sił w przestrzeni powietrznej działać będą również siły powietrzne, lotnictwo wojsk lądowych oraz doraźnie tworzone elementy ugrupowania operacyjnego i taktycznego, jak zgrupowania, grupy desantowoszturmowe oraz taktyczne desanty śmigłowcowe. Nie można pomijać działania w tej przestrzeni sił obrony powietrznej (przeciwlotniczej), jak i działania środków radioelektronicznych.

Z szerokiej gamy sił i środków, które wykorzystują przestrzeń powietrzną w dalszych badaniach rozpatrywane będą doraźnie tworzone elementy ugrupowania operacyjnego (bojowego) na bazie wojsk powietrznodesantowych, powietrznoszturmowych, desantowoszturmowych oraz zmechanizowanych i zmotoryzowanych. Zakres i sposób wykorzystania środków powietrz-

nych przez wymienione wojska (siły) jest różny. Część z nich wykorzystuje środki transportu powietrznego tylko do przerzutu, inne zaś do walki w powietrzu i z powietrza.

Przyjmując powyższe kryterium podziału w działaniach powietrzno-lądowych można wyróżnić dwa podstawowe działania: powietrznomanewrowe i aeromobilne.¹⁰ O ile w działaniach powietrznomanewrowych lotnictwo wykorzystuje się wyłącznie do zadań transportowych i desantowania sił naziemnych, o tyle w działaniach aeromobilnych lotnictwo wraz z siłami naziemnymi prowadzi walkę w powietrzu i z powietrza. W grupie działań aeromobilnych wyróżnia się działania powietrznoszturmowe i desantowoszturmowe (patrz załącznik 8).

Podczas działań powietrznoszturmowych zwalczają się przeciwnika z powietrza bronią pokładową śmigłowców oraz bronią pododdziałów rozmieszczonych na śmigłowcach. Z zasady nie ma w nich desantowania sił naziemnych, a jeżeli występują - to w ograniczonym zakresie. Tego rodzaju działania prowadzą etatowe wojska powietrznoszturmowe.

W działaniach desantowoszturmowych główną rolę odgrywają desantowane pododdziały na lądzie (rzut lądowy) i wspierane przez śmigłowce (rzut powietrzny). Działania te prowadzą etatowe oddziały i pododdziały desanto-

---

¹⁰ Biuletyn Informacyjny nr 2(162). Sztab Generalny WP, Warszawa 1995, s. 30.

woszturmowe lub doraźnie tworzone z wojsk zmechanizowanych (zmotoryzowanych) zgrupowania (grupy) desantowoszturmowe.

Ponadto działania aeromobilne oprócz wymienionych sił - powietrznoszturmowych i desantowoszturmowych mogą w przyszłości prowadzić etatowe związki taktyczne i oddziały aeromobilne.

Na dzień dzisiejszy tylko nieliczne (bogate) państwa posiadają aeromobilne związki taktyczne.

Nie stać naszego państwa na utworzenie w pełni rozwiniętych i ukompletowanych aeromobilnych związków taktycznych, dlatego też do czasu posiadania etatowych wojsk aeromobilnych, realną alternatywą, jak wcześniej wskazywano, będzie tworzenie doraźnych zgrupowań aeromobilnych na bazie istniejących pododdziałów 25 DKPow. i 6 Brygady Desantowo-Szturmowej i doraźnie tworzonych zgrupowań (grup) desantowoszturmowych¹¹ a w przyszłości - batalionu desantowoszturmowego, na szczeblu operacyjnym. Ponieważ żaden z w/w pododdziałów, zgrupowań nie posiada w ogóle lub też posiada, ale w niewystarczającej ilości i w dodatku różnego rodzaju śmigłowce, dlatego też w składzie zgrupowania aeromobilnego musi być uwzględnione lotnictwo wojsk lądowych.

W tworzeniu zgrupowań aeromobilnych należy uwzględnić te uwarunkowania, które pozwoliłyby im na:

---

¹¹ Patrz załącznik 7.

- samodzielne przeciwstawienie się w każdym wymiarze nowoczesnym siłom tego typu potencjalnego napastnika;

- prowadzenie samodzielnych działań w konfliktach małej skali;

- współdziałanie z innymi jednostkami rodzajów sił zbrojnych, w tym sojuszniczych;

- prowadzenie działań bojowych z wykorzystaniem wszystkich form walki w tym i działań nieregularnych;

- długotrwałe działania bez dopływu zabezpieczenia materiałowego i informacji (walka w okrążeniu, na tyłach przeciwnika itp.);

- osiągnięcie w krótkim czasie gotowości bojowej.

Aby zgrupowania te mogły spełniać powyższe wymagania, powinny być wyposażone w:

- przenośnie zestawy przeciwpancerne pocisków kierowanych i zestawy przeciwlotnicze;

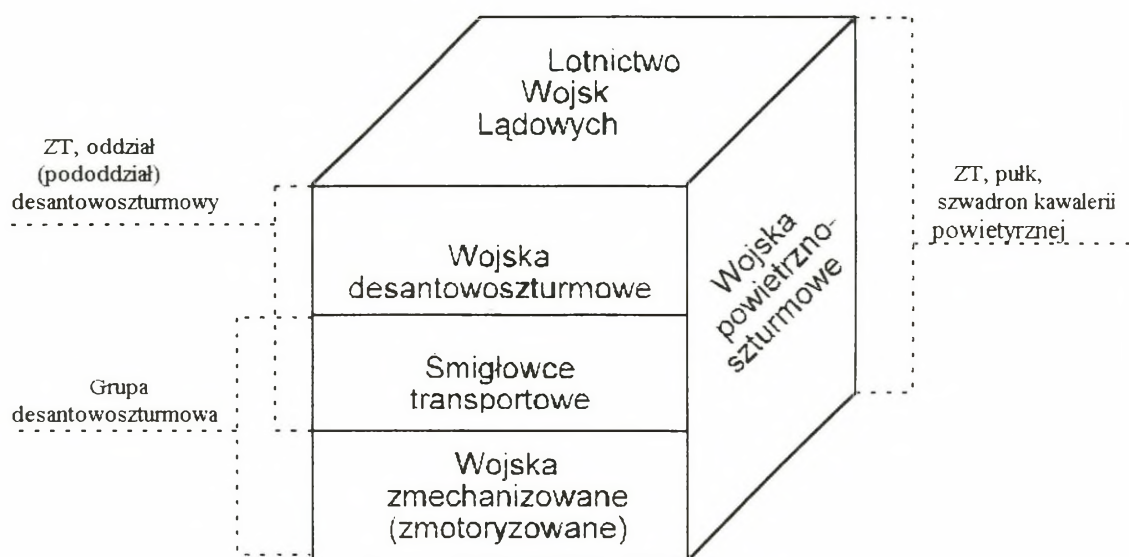
- lekkie i wydajne środki ogniowe, takie jak granatniki i moździerce;

- amunicję i materiały wybuchowe;

- miotacze ognia, lub innego rodzaju broń zapalającą.

Potrzebę tworzenia zgrupowań aeromobilnych o różnej budowie strukturalnej, zdolnych do samodzielnego wykonywania zadań z powietrza stwarzać, będzie przede wszystkim przestrzenno-ogniskowy charakter pola walki.

W wypadku zgrupowań aeromobilnych (patrz definicja str. 23) elementami łączącymi poszczególne siły i środki tych zgrupowań są cele i zadania bojowe. Te dwa elementy stanowią punkt wyjścia najpierw do szczegółowej oceny przeciwnika i teren, a następnie do ustalenia niezbędnego składu zgrupowania.

Rys. 4. Schemat zgrupowania aeromobilnego

Wielkość, skład i wyposażenie tworzonych zgrupowań aeromobilnych powinno być nie tylko dostosowane do wykonywanego zadania, ale ma zapewniać w miarę bezpieczne, swobodne przemieszczenie do rejonu działań. Muszą być one jednak uzależnione od zaistniałej sytuacji na polu walki, możliwości transportowych i stopnia obehwładnienia obrony przeciwlotniczej

przeciwnika oraz wywalczenia przewagi w powietrzu. Ten ostatni wymóg w szczególności dotyczy działania w ugrupowaniu przeciwnika i jest koniecznym warunkiem do spełnienia, chociażby tylko w wymiarze przewagi czasowo-lokalnej.

Możliwości prowadzenia działań przez zgrupowanie aeromobilne zależy będzie od wielkości zaangażowanych w nim sił.

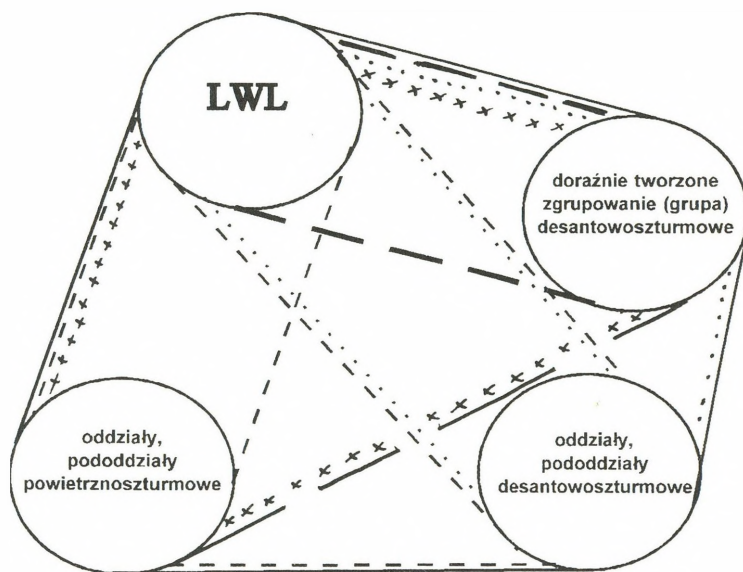
Z prowadzonych ćwiczeń w Wydziale Strategiczno-Obrońnym AON wynika, że aeromobilny związek taktyczny jest w stanie osłonić jeden kierunek operacyjny. Poprzez analogię można przyjąć, że również zgrupowanie aeromobilne równoważne takiemu związkowi taktycznemu jest w stanie osłonić kierunek operacyjny.

Wynika z tego wniosek, że zgrupowanie aeromobilne wielkości związku taktycznego posiada możliwości prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-lądowym o znaczeniu operacyjnym.

Uwzględniając powyższe rozważania oraz aktualnie istniejące wojska desantowoszturmowe i powietrznoszturmowe należy uznać, że zgrupowania aeromobilne wielkości związku taktycznego, powinny być tworzone na szczeblu centralnym. Stanowiąc powinny odwód Naczelnego Wodza lub Dowództwa Wojsk Lądowych względnie dowódcy związku operacyjnego. W pierwszym wypadku w skład centralnego zgrupowania aeromobilnego

mogą wchodzić w całości wojska 25 DKP, 6 BDSz razem lub każdy związek taktyczny osobno, a ponadto śmigłowce transportowe i lotnictwo wojsk lądowych.¹² Z kolei na szczeblu operacyjnym zgrupowanie aeromobilne może być tworzone w sile od brygady desantowoszturmowej (pkp) do batalionu desantowoszturmowego (2-3 szwadronów powietrznoszturmowych), również przy udziale śmigłowców transportowych i bojowych z LWL.

Możliwe warianty zgrupowań aeromobilnych pokazano na rys. 5.

Rys. 5 Warianty zgrupowań aeromobilnych

¹² Celowo wymieniono osobno śmigłowce transportowe, ponieważ jak wcześniej nadmieniono LWL na dzień dzisiejszy śmigłowców tych nie posiada.

Z przedstawionych wariantów wynika, że lotnictwo wojsk lądowych powinno posiadać wszystkie rodzaje śmigłowców, tzn. bojowe, transportowe i wielozadaniowe.

Zestawienie tak różnorodnych właściwości taktyczno-bojowych sił i środków angażowanych w zgrupowaniach aeromobilnych wskazują na:

- dużą ruchliwość na polu walki we wszystkich możliwych kierunkach, dzięki zdolności przemieszczania się w powietrzu;
- zdolność do wykonania różnych zadań i oddziaływania na dużą liczbę różnych celów;
- duży zasięg działania;
- dużą szybkość działania;
- ruch we wszystkich kierunkach i możliwość szybkiej koncentracji;
- wykonywania zadań w dzień i w nocy;
- łatwość pokonywania przeszkód terenowych, naturalnych wyniosłości (bez uzależnienia od dróg lądowych).

Powyższe właściwości, a przede wszystkim obronny charakter prowadzonych działań przez związek operacyjny wskazują, że celem działania zgrupowań aeromobilnych powinno być opóźnianie i dezorganizacja natarcia przeciwnika. Cel ten zgrupowania aeromobilne mogą osiągnąć poprzez:

- niszczenie ważnych obiektów, rubieży (np. przełęczy, mostów, skrzyżowań);
- niszczenie (zwalczanie) kolumn sił drugorzutowych i logistycznych;
- prowadzenie ataków powietrznych;
- zwalczanie desantów powietrznych i grup dywersyjnych przeciwnika;
- wzmacnianie sił pierwszorzutowych na zagrożonym kierunku;
- ubezpieczenie sił głównych w czasie rozwijania operacyjnego wojsk, przegrupowania;
- wzmocnienie sił w okrążeniu;
- blokowanie, zabezpieczenie, zamykanie luk i skrzydeł.

Powyżej przedstawiona grupa zadań wskazuje, że będą one realizowane przed przednim skrajem, jak i w ugrupowaniu obronnym wojsk własnych. Zadania zgrupowań aeromobilnych zostały zaprezentowane na schemacie nr 1 (patrz załącznik 9).

Z przedstawionych zadań wynika, że w większości przypadków zgrupowania aeromobilne prowadzić będą działania o charakterze obronno-opóźniającym. Wobec tego, istotnym i nader ważnym problemem w tym działaniu będzie walka ze środkami pancernymi przeciwnika. Wynika więc stąd potrzeba wyraźnego udziału środków przeciwpancernych w strukturze

zgrupowania aeromobilnego. Dotyczy to zarówno ilości środków przeciwpancernych zarówno w rzucie lądowym (wojskach desantowoszturmowych i powietrznoszturmowych), jak i powietrznym (ilości zaangażowanych śmigłowców bojowych - przeciwpancernych).

Możliwości zwalczania środków opancerzonych przeciwnika przez batalion zmechanizowany, batalion piechoty zmotoryzowanej oraz samodzielny batalion desantowoszturmowy przedstawia załącznik 10. Z zestawienia tego wynika, że samodzielny bdsz posiada stosunkowo duże możliwości, mimo, że wynoszą one 40-60 % możliwości bpzmot (jeśli uwzględnimy, że nie posiada on BWP). Zniszczenie podobnej ilości środków opancerzonych sbdsz jest w stanie zrekompensować wysiłkiem 1,5 klucza Mi-24W.

Widząc pozytywne (dodatnie) cechy zgrupowań aeromobilnych, które ułatwiają wykonanie zadań, należy widzieć też i ujemne ich strony.

Do mankamentów (ograniczeń) zgrupowań aeromobilnych należy zaliczyć:

- niewystarczającą zdolność śmigłowców do wykonywania lotów w złych warunkach atmosferycznych;

- dużą wrażliwość na uderzenia lotnictwa taktycznego i ogień środków opł przeciwnika oraz na jego środki zakłócania i przeciwdziałania radioelektronicznego;

- wymagane lokalne (czasowo-przestrzenne) panowanie w powietrzu;

- ograniczone możliwości zaangażowania się w długotrwałą walkę bez dopływu wzmocnienia i zaopatrzenia logistycznego (w szczególności dotyczy to amunicji).

Dlatego też działanie zgrupowań aeromobilnych musi być skorygowane z siłami obrony przeciwlotniczej, jednostkami wojsk raketowych i artylerii oraz działaniami lotnictwa. Istotne jest również współdziałanie z wojskami lądowymi okręgu wojskowego.

Bez względu na rodzaj prowadzonych działań mobilność i manewrowość powietrzna prezentowana przez zgrupowania aeromobilne oraz desanty powietrzne są istotnymi czynnikami umożliwiającymi szybkie oddziaływanie, nawet z dużej odległości, na przebieg walki zbrojnej. Operatywne i właściwe spożytkowanie działań w wymiarze powietrznym (w ramach działań okręgu wojskowego, korpusu), może umożliwić utrzymanie lub odzyskanie swobody działania. Z tym jednak, że dające bardziej skuteczne i szybsze efekty swego oddziaływania mamy w przypadku działań aeromobilnych.

Reasumując, z powyższych rozważań można wyciągnąć następujące wnioski:

- zgrupowania aeromobilne z zasady powinny działać we współdziałaniu z innymi siłami lądowymi i lotnictwem. Nie można wykluczyć samodzielnych zadań, które z reguły w większości przypadków dotyczyć będą działań we własnym ugrupowaniu;

- zgrupowania aeromobilne pozwolą na szybkie reagowanie na całą głębokość i szerokość rejonu walki, a poprzez to odbierają inicjatywę przeciwnikowi i zapewniają swobodę działania wojskom własnym;

- istnieją duże możliwości działania zgrupowań aeromobilnych w obszarach nie bronionych lub słabo bronionych, niemniej jednak w wyjątkowych sytuacjach mogą być prowadzone w obszarach (zajmowanych) bronionych przez przeciwnika;

- uwzględniając wysoki stopień ruchliwości powietrznej zgrupowania aeromobilne mogą stanowić samoistny element ugrupowania w ujęciu zarówno strukturalnej jak i funkcjonalnej obrony związku operacyjnego (w przyszłości związku taktycznego). Może też być powietrznym odwodem przeciwdesantowym lub przeciwpancernym;

- wojska przeznaczone do działań w zgrupowaniach aeromobilnych powinny zachowywać (również w okresie pokoju) wysoki stopień gotowo-

ści bojowej i ukończenia stanem osobowym i sprzętem. Powinny bowiem być „awangardą bojową” wojsk;

- ze względu na ograniczenia w możliwościach transportu powietrznego wynikająca z parametrów technicznych oraz ilości śmigłowców, zgrupowania aeromobilne będą dysponowały ograniczoną ilością sprzętu i uzbrojenia ciężkiego. Z tego też względu działania zgrupowań aeromobilnych powinny być wsparte przez lotnictwo, śmigłowce uzbrojone i artylerię na zasięg jej ognia;

- zgrupowanie aeromobilne można tworzyć w oparciu o przydzielone siły i środki transportu powietrznego na okres całej operacji (walki) lub poszczególne etapy (fazy) działania;

- ograniczona liczba wojsk tworzących zgrupowania aeromobilne powoduje konieczność używania ich tylko do zadań, których nie mogą wykonać inne wojska.

3. OBRONA STREFY ODPOWIEDZIALNOŚCI

Odpowiedzią na działania zaczepne przeciwnika będzie przejście sił zbrojnych RP do strategicznej operacji obronnej.

Strategiczna operacja obronna integruje wysiłek wszystkich rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk oraz ogniów pozamilitarnych i obejmuje: lądową, powietrzną i morską operację obronną i działania nieregularne.

Celem lądowej operacji obronnej będzie przede wszystkim załamanie natarcia lądowych zgrupowań przeciwnika i utrzymanie obszaru kraju, zaś istotą - utrzymanie określonego obszaru oraz rozbijanie nacierających zgrupowań przeciwnika, a w przypadku włamania się - odzyskanie utraconego obszaru i odtworzenie poprzedniego położenia. Zasadnicze zadania w lądowej operacji obronnej wykonują związki operacyjne - okręgi wojskowe (korpusy) wojsk lądowych.

Związki operacyjne wojsk lądowych są przygotowane do prowadzenia uporczywej obrony na kierunkach głównych uderzeń przeciwnika w strefie odpowiedzialności własnych okręgów wojskowych. Związki operacyjne broniące tej strefy powinny się charakteryzować dużą mobilnością, zdolnością do szybkiego rozwinięcia mobilizacyjnego i operacyjnego oraz

wysoką efektywnością bojową w odpieraniu silnych uderzeń powietrzno-lądowych przeciwnika.

Studiując potencjalne kierunki zagrożeń, należy przyjąć, że w obszarze okręgu wojskowego przeciwnik może wykonać uderzenie na dwóch oddzielnych kierunkach. W tej sytuacji biorąc pod uwagę ilość sił w OW, wynika z tego, że na każdym z tych kierunków powinien organizować obronę w pierwszym rzucie operacyjnym przynajmniej jeden związek taktyczny współdziałający z siłami obrony terytorialnej.

Zgodnie z regulaminem¹³ „Obrona to zamierzony lub wymuszony rodzaj walki prowadzonej w celu udaremnienia lub odparcia uderzeń wojsk przeciwnika, zadania im maksymalnych strat oraz utrzymania zajmowanego rejonu (pozycji, obiektów)”. W razie włamania się zgrupowania uderzeniowego przeciwnika wykonując zwrot zaczepny rozbić go. Wynika stąd, że obrona operacyjna stanowi połączenie dwóch czynników: oporu i uderzenia.

Z ugrupowania operacyjnego (bojowego) rozpatrywanego w ujęciu funkcjonalnym wynika, że sił wyrażających opór w obronie jest więcej niż sił przewidzianych do uderzenia. Z czego większość ogólnowojskowych związków taktycznych (przynajmniej w początkowym okresie konfliktu zbrojnego) zasadniczo stanowić będzie czynnik oporu. Z kolei elementem

---

¹³ Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych, część I (związek taktyczny, oddział). Sztab Generalny WP, Warszawa 1994, s. 7.

uderzenia (wykonującym zwrot zaczepny) w operacji obronnej jest drugi rzut (odwód), a ponadto siły prowadzące działania w wymiarze powietrznym i desantowoszturmowe.

W przeciwieństwie do poprzedniego charakteru pola walki (typowo lądowego), gdzie przeważał opór, obecnie proporcje poszczególnych sił wyrażających zarówno opór jak i uderzenie zanikają.

Faktyczny udział poszczególnych sił w ugrupowaniu operacyjnym, czy też bojowym bez względu na ujęcie (strukturalne bądź funkcjonalne), zależy od koncepcji rozegrania operacji obronnej. Jest to spójne i zgodne z wolą przełożonego, ponieważ konkretny cel obrony i zadania broniących się wojsk zależą zawsze od celu i ogólnej koncepcji (zamiaru) działania szczebla nadrzędnego.

Rola i miejsce okręgu wojskowego uwarunkowane są głównie zadaniami wynikającymi z zamiaru przeprowadzenia strategicznej operacji obronnej. W związku z tym okręg wojskowy może znajdować się w pierwszym lub drugim rzucie strategicznym SZ.

W zależności od sytuacji obszar okręgu wojskowego może być terenem działań bojowych lub ich zapleczem, gdy są one prowadzone na obszarze sąsiada.

Wojska okręgu wojskowego realizować będą zadania lądowej operacji obronnej we współdziałaniu z siłami powietrznymi i obrony powietrznej, a na kierunku nadmorskim z MW. Istotą udziału okręgu wojskowego w tej operacji jest obrona wyznaczonej strefy (obszaru) odpowiedzialności, rozbicie zgrupowań uderzeniowych nacierającego przeciwnika i odtworzenie poprzedniego położenia. Takie samo zadanie będzie wykonywał również okręg wojskowy podczas prowadzenia samodzielnej operacji obronnej.

Operacja obronna okręgu wojskowego będzie prowadzona w strefie odpowiedzialności z zaangażowaniem całości jego sił. Wezmą więc w niej udział wojska operacyjne i wojska obrony terytorialnej okręgu, a także siły i środki układu pozamilitarnego.

W konflikcie lokalnym stan i ugrupowanie wojsk okręgu wojskowego powinno odpowiadać sile przeciwnika i być zdolne do odparcia jego agresji.

W przeciwnym razie siły okręgu wojskowego powinny być wzmocnione związkami taktycznymi i oddziałami rodzajów wojsk innego okręgu lub odwodu Naczelnego Wodza. Spośród sił i środków jakie może otrzymać okręg wojskowy, duże znaczenie mieć będą etatowe wojska powietrznoszturmowe, czy też desantowoszturmowe. Na bazie własnego pułku śmigłowców bojowych (brygady śmigłowców) i samodzielnego batalionu desantowoszturmowego w przyszłości oraz przydzielonych sił, dowódca OW

może stworzyć zgrupowanie aeromobilne. Skład tego zgrupowania zależy będzie od ilości posiadanych sił oraz potrzeb pola bitwy.

Z kolei strukturę obrony determinować będą:

- potencjał bojowy wojsk agresora;
- ilość bronionych kierunków operacyjnych;
- stopień rozwinięcia wojsk w momencie agresji;
- sposób rozegrania walki obronnej.

Zarówno struktura obrony, jak i rodzaj elementów ugrupowania operacyjnego (bojowego) wojsk, w dużej mierze zależą od sytuacji w jakiej wojska przechodzą do obrony. Okręg wojskowy może przechodzić do obrony w okresie zagrożenia wojennego lub w toku działań wojennych. Może to się odbywać w styczności lub bez styczności z przeciwnikiem. W odróżnieniu korpus z zasady przechodzi do obrony w czasie wojny, ale wtedy również może się to odbywać bez styczności lub w styczności z przeciwnikiem.

Zakres wykonywanych zadań obronnych okręgów wojskowych można podzielić na dwa etapy. Pierwszy to okres kryzysu, w którym głównym zadaniem jest operacyjne rozwinięcie wojsk i sił okręgu oraz innych rodzajów sił zbrojnych, znajdujących się na obszarze okręgu, przygotowanie rubieży obronnych i rejonów ześrodkowań (wyjściowych do obrony), a także

udział w organizowaniu ewakuacji ludności i zakładów. Drugi etap to prowadzenie operacji obronnej oraz organizowanie zabezpieczenia działań. Okręg wojskowy będący w pierwszym rzucie przyjmie uderzenie strony przeciwnej na siebie, a tym samym umożliwi dokończenie strategicznego rozwinięcia sił zbrojnych oraz przygotowanie struktury obrony.

Zasadniczym rodzajem obrony zgodnie z doktryną RP jest aktywna obrona. Stanowi ona z góry zamierzony sposób odparcia uderzeń agresora w celu niedopuszczenia do zrealizowania przez niego celów agresji, a poprzez wykonanie zwrotów zaczepnych wyparcie przeciwnika poza granice kraju.

3.1. Przewidywany charakter agresji.

Trafne określenie charakteru przyszłej agresji jest podstawą dobrego przygotowania do niej sił okręgu wojskowego. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że charakter przyszłych działań prowadzonych przez przeciwnika będzie powietrzno-lądowy. Na powietrzno-lądowy charakter ewentualnej agresji wskazuje przede wszystkim liczba środków powietrznych jakimi dysponują główne państwa ościenne, ich duże możliwości bojowe, a także wnioski z konfliktów zbrojnych w ostatnich latach. W po-

wietrzno-lądowym charakterze działań powietrzny wymiar agresji, choć sam bezpośrednio nie prowadzi do osiągnięcia jej celu, stwarza wyjątkowo dogodne warunki jego osiągnięcia przez wojska lądowe. Działania rozpoczną się prawdopodobnie bez wypowiedzenia wojny, będą mimo to poprzedzone wzrostem napięcia między stronami konfliktu. Przeciwnik zawsze będzie decydować o wyborze kierunków oraz czasie rozpoczęcia uderzeń, a tym samym dążył do osiągnięcia zaskoczenia w wymiarze operacyjno-taktycznym. Cel ten może osiągnąć poprzez wykonanie pierwszego uderzenia bez pełnego operacyjnego rozwinięcia, tzn. częścią sił bezpośrednio z przygranicznych garnizonów.

Z koncepcji walki powietrzno-lądowej wynika, że istotnymi elementami współczesnej agresji mogą być:

- powietrzno-lądowy charakter uderzenia;
- jednoczesny atak na całą głębokość ugrupowania operacyjnego wojsk;
- znaczne zwiększenie liczby zadań wykonywanych przez lotnictwo oraz naziemne środki ogniowe o dużym zasięgu;
- szerokie stosowanie zakłóceń elektronicznych;
- wykorzystanie do wykonania ważnych zadań środków ogniowych precyzyjnego rażenia;

- szerokie wykorzystanie desantów taktycznych oraz częste stosowanie działań powietrzno-szturmowych;
- wzrost znaczenia i intensywności działań prowadzonych w nocy lub innych warunkach ograniczonej widoczności;
- wydzielanie znacznego wysiłku ogniowego w celu dezorganizacji (blokowania) manewru odwodów i zaopatrzenie wojsk w środki materiałowe;
- tendencje do prowadzenia ciągłego (w dzień i w nocy) oraz intensywnego rozpoznania na kierunkach uderzeń na całą głębokość operacyjną.

Z tego też względu w początkowej fazie konfliktu nie należy spodziewać się wtargnięcia typowych w dzisiejszym rozumieniu wojsk lądowych. Dopiero osiągnięcie celu pierwszego etapu agresji, tj. wyeliminowanie bądź poważne ograniczenie skutecznego kierowania obronnością państwa i dowodzenia siłami zbrojnymi, środków obrony powietrznej, rozpoznania elektronicznego oraz zdeorganizowanie funkcjonowania zaplecza, stworzy warunki do podjęcia działań przez wojska lądowe.

Można przewidywać, że jeżeli cel agresji będzie ograniczony to uderzenia z powietrza, przeciwnik będzie wykorzystywał je przede wszystkim do izolacji dopływu sił z głębi kraju oraz zwalczania ważnych obiektów położonych na obszarze, który jest celem agresji.

Powietrzny wymiar agresji to nie tylko powietrzne uderzenia ogniowe, ale również szerokie stosowanie działań powietrznoszurmowych i desantów. Mogą one uchwycić i utrzymać do czasu podejścia wojsk ważne obiekty terenowe (rejony, rubieże), uniemożliwić manewr wojsk, a tym samym terminowe obsadzenie rubieży obronnych przez nasze związki taktyczne i oddziały.

Należy zatem liczyć się z ciągłym destrukcyjnym oddziaływaniem agresora na elementy ugrupowania operacyjnego. W tej sytuacji nawet warunków nocnych nie można będzie wykorzystywać do skrytego manewru wojsk, poprawy ich położenia oraz uzupełnienia zapasów materiałowych.

Powyższa ocena wskazuje, że współczesna agresja będzie się charakteryzować ogromną dynamiką działań oraz dużą intensywnością uderzeń ogniowych i zakłóceń elektronicznych na całą głębokość naszego ugrupowania. Wobec tego, głównym celem działań zbrojnych przeciwnika nie musi być pokonywanie zorganizowanej obrony i zdobywanie określonych obiektów. Celem tym może być dezorganizacja systemu dowodzenia wojskami, odcięcie i okrążenie głównych zgrupowań obronnych, zniszczenie najważniejszych środków ogniowych, pozbawienie wojsk swobody manewru, blokowanie ich zasilania, a w efekcie tych działań - pozbawienie możliwości i woli dalszej obrony. Służyć temu będą rozpoznawczo-ogniowe formy dzia-

łań sił lądowych i powietrznych, wspierane oddziaływaniem środków walki radioelektronicznej.

Założenia teoretyczne oraz wnioski z konfliktów zbrojnych w ostatnich latach wskazują, że agresja może obejmować kilka etapów:

- powietrzną operację zaczepną w postaci uderzeń lotniczo-rakietowych wykonywanych na najważniejsze obiekty cywilne i wojskowe w celu dezorganizacji systemu obronnego państwa;
- zaczepne operacje powietrzno-lądowe na ważnych kierunkach uderzeń w celu rozbicia zgrupowań obronnych i opanowania terytorium;
- zajęcie terytorium, likwidacja ogniw oporu (oczyszczanie terenu) i zorganizowanie własnej administracji (porządku).

Z przedstawionego scenariusza wynika, że konflikt może rozpocząć się powietrzną operacją zaczepną. Nie należy jednak wykluczać możliwości jednoczesnego prowadzenia przez przeciwnika operacji powietrznej i operacji powietrzno-lądowych na wybranych kierunkach. Może to mieć miejsce zwłaszcza wówczas, gdy agresja jest dokonywana z zaskoczenia (oczywiście chodzi tu o zaskoczenie w skali operacyjnej), a wojska strony atakowanej nie zdążyły dokonać pełnego, mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia oraz zorganizować skutecznej obrony. W tej sytuacji, głównym celem operacji powietrznej może być dezorganizacja mobilizacyjnego i ope-

racyjnego rozwinięcia wojsk, a zadaniem wojsk lądowych (w tym sił prowadzących walkę w wymiarze powietrznym przeciwnika - możliwie szybkie opanowanie ważnych obiektów na kierunkach uderzeń i niedopuszczenie do zorganizowania skutecznej obrony na kolejnych rubieżach.

Jednocześnie z tymi uderzeniami prowadzone będą silne, zmasowane uderzenia elektroniczne na wybrane obiekty systemu dowodzenia i rozpoznania elektronicznego, szczególnie zaś te, które wchodzi w skład podsystemu rozpoznania obrony powietrznej.

Paraliż szeroko rozumianego systemu informacyjnego oraz dezorganizacja systemu operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia będą sygnałem przejścia do kolejnej fazy agresji.

Wykorzystując skutki uderzeń i oddziaływania ogniowo-elektronicznego, częściową dezorganizację wymienionych dwóch systemów, przeciwnik wprowadzi do działania jednostki powietrznodesantowe, powietrznoszurmowe oraz inne formacje powietrzno-lądowe. Ich użycie będzie miało na celu przede wszystkim izolowanie obszaru działań bojowych od spodziewanego napływu sił z głębi kraju.

Zasadniczym zadaniem głównych zgrupowań wojsk lądowych będzie wtargnięcie na terytorium przeciwnika i zawładnięcie izolowanym wcześniej terenem. Szczególnie dotyczyć to będzie sytuacji, gdy przeciwnikowi będzie

chodziło o szybkie opanowanie określonego obszaru kraju i postawienie opinii międzynarodowej przez faktami dokonanymi.

W konkluzji można uznać, że przeciwnik w każdym wypadku będzie zamierzał osiągnąć główny cel agresji za pomocą zaczepnych operacji powietrzno-lądowych, prowadzonych na wybranych kierunkach operacyjnych. Operacje takie będą się najprawdopodobniej charakteryzować zespolonym wysiłkiem ogniowym środków naziemnych i powietrznych na całą głębokość operacji, silnym oddziaływaniem środków elektronicznych, szerokim stosowaniem desantów i pododdziałów powietrznoszturmowych wspieranych przez artylerię i śmigłowce, głównie na kierunkach natarcia zgrupowań pancerno-zmechanizowanych.

3.2. Prowadzenie działań obronnych przez ogólnowojskowe związki taktyczne.

Prawdopodobny charakter agresji przeciwnika dokonany w wymiarze powietrzno-lądowym na całą głębokość operacyjną wskazuje, że współczesna obrona może być skuteczna pod warunkiem, że będzie dostosowana do potencjalnego zagrożenia i prowadzona w wymiarze operacyjnym. Oznacza to, że w odparciu uderzeń przeciwnika muszą brać udział wszystkie elemen-

ty ugrupowania operacyjnego, niezależnie od głębokości ich rozmieszczenia.

Związki taktyczne wojsk lądowych jako zasadnicze elementy ugrupowania operacyjnego muszą być przygotowane do prowadzenia uporczywej obrony na kierunkach głównego uderzenia przeciwnika we własnych obszarach odpowiedzialności w ramach danego okręgu wojskowego. Jednocześnie muszą zachować gotowość do manewrowania na inne kierunki.

W warunkach agresji dokonanej w wymiarze powietrzno-lądowym, głównym determinantem skutecznej obrony na kierunkach uderzeń sił przeciwnika jest zapewnienie skutecznej obrony przed atakiem sił i środków powietrznych, desantów, lotnictwa i rakiet, a także środków radioelektronicznych w skali operacyjno-strategicznej.

Niezależnie od skali konfliktu zbrojnego, ogólnowojskowe związki taktyczne muszą być przygotowane do działania na różnych rejonach kraju. Jeśli będą w pierwszym rzucie operacyjnym, to ich głównym zadaniem będzie prowadzenie działań obronnych, organizując rubieże obronne w pobliżu granicy wykorzystując naturalne przeszkody terenowe oraz ukształtowanie terenu.

Wojska znajdujące się w głębi muszą być przygotowane do realizacji wielu różnorodnych zadań bojowych. Obok ewentualnego, ostatecznego

powstrzymywania przeciwnika na kolejnej rubieży obronnej - powinny być również gotowe do wykonywania zwrotów zaczepnych, które gwarantowałyby odzyskanie czasowo utraconego obszaru i osiągnięcia celu obrony.

Wnioski z rozważań teoretycznych i praktyki działań bojowych wskazują, że podstawą obrony powinna być jej trwałość i aktywność, wyrażająca się w umiejętnym łączeniu oporu z wykorzystaniem obronnych właściwości terenu, a co za tym idzie jej skuteczność, coraz bardziej uzależniona będzie od zastosowania manewru we wszystkich jej kategoriach. Manewr odpowiednio zabezpieczony może doprowadzić do przejścia inicjatywy, a w efekcie korzystnego rozstrzygnięcia walki obronnej. Stąd też, obok obrony pozycyjnej (stałej) znalazła swoje miejsce obrona manewrowa (ruchowa). Istotą obrony manewrowej jest dążenie do rekompensowania niedoboru sił i środków za pomocą ruchliwości wojsk i ich aktywności, umożliwiającą koncentrację wysiłku w najważniejszym, w danym momencie, punkcie obrony i dekoncentrację w celu uchylecia się od starcia w niekorzystnych warunkach. Zaznaczyć w tym miejscu jednak trzeba, że związek taktyczny sam nie prowadzi, ale tylko bierze udział w obronie manewrowej prowadzonej przez związek operacyjny, prowadząc działania bojowe w formie działań opóźniających, obrony pozycyjnej oraz zwrotów zaczepnych (kontrataków, przeciwuderzeń).

Stosownie do celów, zadań i warunków tworzy się system obrony. W nim nadal ważną i integrującą rolę obok systemu informacyjnego odgrywa ugrupowanie bojowe. Elementami ugrupowania bojowego są: pierwszy i drugi rzut lub odwód, oddział (pododdział) artylerii; oddział (pododdział) przeciwlotniczy, pododdziały rozpoznania i walki radioelektronicznej, odwód przeciwpancerny, oddział zaporowy, odwód inżynieryjny, pododdziały i urządzenia logistyczne. Ponadto mogą być tworzone doraźne elementy ugrupowania, takie jak: oddział wydzielony, odwód przeciwdesantowy, taktyczny desant śmigłowcowy, grupa desantowoszturmowa.

Skład, zadania i rozmieszczenie elementów ugrupowania bojowego wynikają z potrzeb związanych z prowadzeniem obrony, rodzaju tej obrony oraz wielkością pasów obrony.

Nowym problemem w tworzeniu ugrupowania bojowego jest wprowadzenie rejonów odpowiedzialności, które mogą być znacznie szersze niż dotychczas przyjmowane pasy obrony związku taktycznego.

Dlatego też obrona rejonu odpowiedzialności powinna być skupiona na rzeczywistym, a nie planowanym (przewidywanym) kierunku uderzenia przeciwnika oraz prowadzona we współdziałaniu z innymi siłami będącymi w tym rejonie, np. siłami obrony terytorialnej. Z tego też względu bardzo

ważna jest prawidłowa ocena przeciwnika i terenu oraz korekta pasa obrony poprzez szybki manewr oddziałów (pododdziałów) na zagrożony kierunek.

W obronie pozycyjnej związku taktycznego wyróżnia się walkę na przedpolach pasa obrony, walkę o utrzymanie jego przedniego skraju i walkę w głębi pasa obrony. Walka w poszczególnych etapach różni się swą specyfiką.

Walka na przedpolach pasa obrony charakteryzuje się rażeniem przeciwnika dostępnymi środkami ogniowymi i elektronicznego oddziaływania na podejściach do przedniego skraju obrony. Obejmuje ona także działanie w obszarze pasa przesłaniania lub pozycji przedniej, które prowadzone będą w formie działań opóźniających.

Istota tej walki polegać będzie na ciągłym oddziaływaniu na przeciwnika zanim podejmie on walkę o pierwszą pozycję obronną. Główną rolę odegrają uderzenia lotnictwa, śmigłowców szturmowych, wojsk rakietowych i artylerii oraz oddziały wydzielone i inne wojska, często przełożonego działające na przedpolu obrony związku taktycznego.

Ważną rolę w tej strefie mogą także odegrać uderzenia powietrznoszturmowe i narzutowe zapory minowe. Łącznym zadaniem w/w sił jest uporczywe, a więc możliwie długotrwałe opóźnianie podejścia nacierających wojsk, zadanie przeciwnikowi wysokich strat, rozpoznanie kierunku

głównego uderzenia i zakłócanie (dezorganizacja) jego działań na odcinku przełamania.

Realizacja powyższych zadań zapewni tym samym warunki manewru własnych wojsk, w celu obsadzenia dogodnych rubieży na kierunkach zagrożeń.

Zakłada się, że w razie pomyślnego rozegrania walki w strefie przygranicznej, związki taktyczne będą prowadziły obronę pozycyjną lub działania opóźniające w ramach obrony manewrowej okręgu wojskowego.

Walka o utrzymanie przedniego skraju obrony (pierwszej pozycji) jest bardzo istotnym fragmentem działań szczególnie podczas prowadzenia obrony pozycyjnej.

W tego typu obronie pierwsza pozycja obronna jest najlepiej rozbudowana pod względem fortyfikacyjnym, a jej utrzymaniu został podporządkowany główny wysiłek systemu obrony. To sprawia, że możliwości stawiania oporu przez wojska broniące pierwszej pozycji są większe niż w głębi pasa obrony.

Zdolność do szybkiej koncentracji ognia, jego umiejętne powiązanie z terenem i systemem zapór inżynierskich oraz ścisły związek z oddziaływaniem elektronicznym powinna być tym czynnikiem, który wraz z działaniem pododdziałów broniących pierwszej pozycji załamie natarcie prze-

ciwnika przed przednim skrajem obrony i rozmieszczonymi tam zaporami inżynieryjnymi.

Powietrzno-lądowy charakter natarcia sprawia, że obok zwalczania przeciwnika od czoła, część sił i środków związku taktycznego należy skierować do realizacji zadań związanych z blokowaniem, a następnie rozbić desantu powietrznego. Aby nie dać przeciwnikowi czasu na zorganizowanie działań, konieczne jest szybkie podjęcie z nim walki przez pododdziały będące celem ataku, jak i siły innych pododdziałów ogólnowojskowych, które znajdują się w pobliżu, a nie są zaangażowane w realizację innych zadań.

Prowadząc walkę obronną należy zawsze liczyć się z tym, że pomimo zadania przeciwnikowi strat na przedpolu i w trakcie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony uda mu się włamać w głąb bronionego pasa. Z tego też względu walka w głębi pasa obrony to najtrudniejszy etap walki obronnej.

W tej fazie walki należy w pierwszej kolejności dążyć do zatrzymania przeciwnika włamującego się w obronę, a następnie wykonując zwrot zaczepny - kontratak osiągnąć zakładany cel obrony.

W tym okresie istotne jest, aby uniemożliwić przeciwnikowi wzmocnienie zgrupowania przełamującego świeżymi siłami (drugimi rzutami i odwodami).

Zatrzymanie przeciwnika włamującego się w obronę realizuje się uporczywą obroną czołowych pododdziałów, uderzeniami środków ogniowych, manewrem odwodów specjalnych i sił z nieatakowanych odcinków oraz aktywną walką pododdziałów, które znalazły się na tyłach przeciwnika.

Wykonując kontratak pozbawia się przeciwnika swobody działania, zadaje mu straty na wybranym kierunku i prowadzi do odzyskania utraconego obszaru. Do wykonania kontrataku wykorzystuje się z reguły drugi rzut (odwód), wzmocniony niezbędnymi siłami i środkami. Ponadto na korzyść kontratakującego zgrupowania określone zadania wykonują wojska będące w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, jak i te, które są w ugrupowaniu przeciwnika na planowanym kierunku wykonania kontrataku.

Szczególnie ważne zadanie w tym okresie będzie miało do spełnienia lotnictwo, jak i zgrupowania aeromobilne, które będą zmuszone wywalczyć przewagę w powietrzu, stwarzając tym samym warunki do wykonania manewru siłom kontratakującym. Ponadto muszą porazić ważne środki ogni-

we i radioelektroniczne przeciwnika oraz izolować kierunek uderzenia przed napływem jego odwodów.

Oprócz spełnienia warunków stwarzających duże prawdopodobieństwo powodzenia tego zwrotu zaczepnego, istotną rolę odgrywa również zsynchronizowanie działań sił głównych od czoła z działaniami na tyłach przeciwnika. Chodzi w tym wypadku o wiązanie zgrupowania przeciwnika zarówno od czoła jak i od tyłu.

W wielu wypadkach (przy braku możliwości wykonania kontrataku) zasadne będzie przejście do uporczywej obrony na drugiej pozycji obronnej i stworzenie warunków do wykonania zwrotu zaczepnego - przeciwuderzenia przez związek taktyczny drugiego rzutu operacyjnego.

Uogólniając można stwierdzić, że:

1) Dywizja działająca w pierwszym rzucie korpusu może otrzymać rejon odpowiedzialności, w którym bronić będzie pasa obrony.

2) Obrona powinna być głęboko urzutowana, a jej pierwszy rzut powinien być możliwie najsilniejszy, szczególnie na przewidywanym kierunku przeciwnika.

3) Koncentrację wojsk na kierunkach przewidywanych uderzeń dokonywać dopiero wówczas, gdy przeciwnik sformułuje już zgrupowanie uderzeniowe.

4) Zabezpieczenie powstałych w obronie luk i niszczenie włamujących się sił przeciwnika w głąb ugrupowania obronnego, należy realizować nie tylko przez naziemne elementy ugrupowania, ale przede wszystkim przez powietrzne, wysoko manewrowe elementy ugrupowania bojowego.

5) Działania obronne muszą mieć charakter manewrowy, ale jednocześnie uporczywy i zdecydowany.

6) Dywizja powinna i musi współdziałać z siłami działającymi przed lub w jej rejonie odpowiedzialności.

3.3. Prowadzenie działań bojowych przez zgrupowania aeromobilne w obronie strefy odpowiedzialności.

W działaniach obronnych w wymiarze powietrzno-ładowym uczestniczą różnego rodzaju związki taktyczne (oddziały i pododdziały) wojsk lądowych, jednak wymiar powietrzny, jak wcześniej nadmieniono, nadają im głównie związki taktyczne (oddziały, pododdziały) powietrznoszturmowe i desantowoszturmowe, wojska obrony przeciwlotniczej oraz lotnictwo wojsk lądowych.

Stworzone z wyżej wymienionych sił zgrupowania aeromobilne będą szczególnie predysponowane do udziału w początkowych etapach operacji

obronnej, zwłaszcza do prowadzenia działań osłonowych mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu, a w określonych warunkach do prowadzenia działań obronnych lub opóźniających. W niektórych sprzyjających sytuacjach pola walki będą prowadzić działania w ugrupowaniu przeciwnika wykonując rajd powietrzny, aby niszczyć ważne obiekty sposobem szturm powietrznego. Zgrupowania w ten sposób umożliwiają na szybką reakcję na pojawiające się zagrożenia, a ponadto nadają przestrzenny rozmach operacji.

Należy podkreślić, że zgrupowania aeromobilne sporadycznie będą działać samodzielnie, najczęściej będą prowadzić działania we współdziałaniu z ogólnowojskowymi związkami taktycznymi, siłami obrony terytorialnej i układu pozamilitarnego walczącymi we wspólnej strefie odpowiedzialności.

Zadania stawiane zgrupowaniom aeromobilnym powinny odpowiadać potrzebom pola walki i być dostosowane do specyfiki działania wojsk w wymiarze powietrzno-lądowym.

Uwzględniając dużą ruchliwość powietrzną zgrupowania aeromobilne mogą i powinny prowadzić działania w ugrupowaniu przeciwnika, przed przednim skrajem obrony, w strefie osłony (pasie przesłaniania), osłonie luk i skrzydeł, zamykać wyłomy w obronie, wykonywać uderzenia na korzyść

pierwszego lub drugiego rzutu, prowadzić działania przeciwdesantowe (w niektórych wypadkach mogą przejść do działań nieregularnych).

W celu wykonania zadań bojowych przez zgrupowania aeromobilne największe znaczenie ma wybór jak najlepszych oraz najskuteczniejszych sposobów działania wojsk oraz wykorzystanie przez nich czynników czasowych i przestrzennych, takich jak swobodne stosowanie różnych form manewru i działania, elastyczność w tworzeniu, możliwości wyboru rejonów uderzeń, pory dnia i warunków atmosferycznych.

Podkreślić należy, że zgrupowanie aeromobilne jest w stanie atakować, z każdego kierunku, obchodzić pozycję przeciwnika w celu osiągnięcia jego sił oraz szybko koncentrować swe siły w określonym miejscu i czasie. Pozwala to na szybkie osiągnięcie przewagi, odbiera inicjatywę przeciwnikowi, paraliżuje jego działania, a poprzez to zapewnia swobodę działania wojskom własnym.

Ze względu na okresy (etapy) narastania zagrożenia, jak i prowadzonych działań obronnych zgrupowania aeromobilne mogą działać w okresie zagrożenia wojennego, w początkowym okresie wojny, podczas prowadzenia obrony i wykonywania zwrotów zaczepnych.

W okresie zagrożenia wojennego siły aeromobilne jako jednostki pierwszej kolejności użycia w tym okresie celowym byłoby wykorzystać do

zapewnienia jak najkorzystniejszych warunków realizacji zadań przez siły główne (rozwijania mobilizacyjnego i operacyjnego wojsk).

W ramach tego okresu zgrupowania aeromobilne mogą wykonywać następujące zadania:

- przeciwdziałać rozpoznaniu przeciwnika;
- zabezpieczać we współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych i wojsk (WLiOP, OT) osłonę rejonów przewidzianych do zajęcia przez wojska operacyjne;
- osłaniać przegrupowanie.

Ponadto przeprowadzić szczegółowe rozpoznanie rejonów przyszłych działań, organizować współdziałanie, brać udział w szkoleniu sztabu związku operacyjnego w zakresie wykorzystania jednostek aeromobilnych w toku prowadzenia operacji. Obok realizacji tych zadań zgrupowania aeromobilne można wykorzystać do:

- likwidacji akcji dywersyjno-rozpoznawczych oraz akcji zbrojnych i sabotażowych mniejszości narodowych;
- ochrony i obrony obiektów o szczególnym znaczeniu dla państwa;
- organizacji obrony w strefie nadgranicznej na kierunkach przewidywanych uderzeń przeciwnika.

3.3.1. Działania zgrupowań aeromobilnych w początkowym okresie wojny.

Przyjmując, że określenie „początkowy okres wojny” dotyczy pierwszych 2-3 dób jej trwania można jednoznacznie stwierdzić, że jest to okres najbardziej „typowy” dla działań sił aeromobilnych. Bez względu na warunki rozpoczęcia strategicznej operacji obronnej, siły aeromobilne będą działać na kierunkach największego zagrożenia, w rejonach decydujących o pomyślnym przystąpieniu pozostałych sił państwa (okręgu wojskowego) do wojny. Istotą działań w tym okresie będzie:

- zapewnienie czasu i swobody rozwinięcia głównych sił obronnych państwa;
- maksymalna dezorganizacja i osłabienie agresji kosztem jak najmniejszej utraty terenu, zniszczeń i strat.

Realizatorami powyższych zadań obok zgrupowań aeromobilnych będą siły wojskowe rzutu osłony i pierwszego rzutu strategicznego oraz siły i środki pozawojskowe z wszystkich praktycznie stref działalności państwa. W okresie tym szczególnie komponenty zgrupowań aeromobilnych narażone będą uderzeniami raketowo-powietrznymi, uderzeniami radioelektrycznymi, działaniami sił specjalnych i desantów przeciwnika. Z tego też

względu istotnym jest zachowanie zdolności bojowej (żywołności) przez poszczególne części składowe zgrupowań aeromobilnych, jest więc to wstępny warunek podjęcia działań przeciw lądowej agresji przeciwnika. Nie bez znaczenia pozostaje więc zakres przygotowania i osłony elementów składowych zgrupowań aeromobilnych w okresie zagrożenia. Jak ze wcześniejszych rozważań wynikało, działanie wojsk lądowych przeciwnika może poprzedzać lub być prowadzone równocześnie z zaczepną operacją powietrzną.

W ramach tej operacji, zgrupowania aeromobilne obok realizacji własnych przedsięwzięć zmniejszających groźbę rozbicia uderzeniami lotniczo-rakietowymi przeciwnika mogą wykonywać następujące zadania:

- osłaniać kluczowe elementy systemu funkcjonowania państwa przed uderzeniami zgrupowań śmigłowców i jednostek specjalnych;
- aktywnie poszukiwać i zwalczać zgrupowania i pojedyncze śmigłowce przeciwnika;
- wykrywać, lokalizować i zwalczać desanty przeciwnika;
- prowadzić działania demonstracyjne i pozorne w ramach planu operacyjnego mylenia i maskowania.

Są to zadania wykonywane w ugrupowaniu wojsk własnych. Ponadto zgrupowania aeromobilne mogą wchodzić w ugrupowanie przeciwnika i prowadzić tam działania rajdowe przeciwko wybranym jego obiektom.

3.3.2. Działania zgrupowań aeromobilnych podczas prowadzenia operacji obronnej.

W momencie przejścia wojsk przeciwnika do prowadzenia zaczepnych działań lądowych, zgrupowania aeromobilne można wykorzystać do realizacji zadań planowych, jak i doraźnie wynikających z rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej.

W tym okresie zgrupowania aeromobilne mogą działać skutecznie w pasie przesłaniania samodzielnie lub we współdziałaniu z wydzielonymi siłami wojsk operacyjnych, straży granicznej i wojskami obrony terytorialnej.

Wykorzystując maksymalnie teren mogą zadawać przeciwnikowi jak największe straty połączonymi działaniami z powietrza (śmigłowce szturmowe) i ziemi (pododdziały szturmowe). Skuteczniejszym jednak sposobem wykorzystania zgrupowań aeromobilnych podczas walki w pasie przesłaniania są rajdy powietrzne na tyły maszerującego przeciwnika (odwody,

drugie rzuty, kolumny zabezpieczenia logistycznego), dążąc w ten sposób do izolacji pola walki.

Celowe jest również w tym etapie wykorzystanie ruchliwości zgrupowań aeromobilnych do zabezpieczenia i osłony wojsk lądowych w pasie przesłaniania. Manewr skrzydłowy z uderzeniem zgrupowań aeromobilnych celowym jest łączyć z równoczesnym zwalczaniem przeciwnika na kolejnych pozycjach opóźniania wojsk lądowych, a także prowadząc działania powietrznoszturmowe nękać wojska przeciwnika między pozycjami opóźniania. Stwarzając tym samym dogodne warunki wojskom zmechanizowanym i pancernym na zajęcie kolejnych rubieży opóźniania.

Działając w strefie taktycznej w ramach obrony związku operacyjnego, oprócz realizacji zadań opóźniających, warto wykorzystać zgrupowania aeromobilne tak, aby przeciwnik działał zgodnie z naszą wolą, tj. w sposób i na kierunkach stwarzających wojskom związku operacyjnego dogodne warunki przejścia do działań zaczepnych.

W ramach prowadzonej przez związek operacyjny obrony celowe jest wykorzystanie zgrupowania aeromobilnego jako wysoce manewrowego odwodu o charakterze interwencyjnym, zapewniającym trwałość obrony poprzez:

- zabezpieczenie skrzydeł i wylomów;

- likwidacji desantów i oddziałów wydzielonych przeciwnika, które przeniknęły w ugrupowanie wojsk własnych;

- zwalczanie śmigłowców i bezpilotowych środków rozpoznawczych;

- zwalczanie śmigłowców uderzeniowych przeciwnika zarówno przed przednim skrajem, na skrzydłach i w głębi ugrupowania wojsk własnych.

W wypadku zwalczania desantów przeciwnika najlepiej likwidować je podczas przelotu, a po wylądowaniu desantu należałoby wykorzystując patrole rozpoznawcze i stałe posterunki obserwacyjne zlokalizować przeciwnika. Następnie blokując z powietrza i ziemi drogi jego manewru, opóźnić i ukierunkowywać jego ruch. Kiedy kierunek (ruch) desantu jest już znany współdziałając z wojskami operacyjnymi (obrony terytorialnej, sił pozamilitarnych) rozbić przeciwnika pozbawionego wsparcia ciężkiego sprzętu.

W tej grupie zadań rajdy powietrzne będą jednym z podstawowych sposobów działań zgrupowań aeromobilnych. Będą one prowadzone w początkowej fazie działań, jako działania samodzielne, rzadziej we współdziałaniu z oddziałami wydzielonymi (rajdowymi) sił głównych.

3.3.3. Działanie zgrupowań aeromobilnych podczas wykonywania zwrotów zaczepnych.

Podczas wykonywania zwrotu zaczepnego w ramach operacji obronnej siły aeromobilne powinny być wykorzystane do wyzwiania i utrzymania wysokiego tempa natarcia poprzez:

- niszczenie środków ogniowych przeciwnika, w tym przede wszystkim śmigłowców;
- osłonę i zabezpieczenie skrzydeł;
- uprzedzenie przeciwnika lub uniemożliwienie jego oddziałom zajmowania kolejnych rubieży obrony;
- uchwycenie rejonów, elementów infrastruktury przeciwnika i utrzymanie ich do czasu podejścia wojsk własnych;
- dostarczanie niezbędnych informacji o przeciwniku.

W czasie wykonywania zwrotu zaczepnego może dochodzić do boju spotkaniowego. Wówczas to siły aeromobilne mogą stać się decydującym czynnikiem przyjęcia przez własne wojska inicjatywy operacyjno-taktycznej. Mogą to uczynić poprzez:

- czasowe zatrzymanie przeciwnika na określonej rubieży;

- wykonanie błyskawicznego uderzenia skrzydłowego oraz stworzenie ognisk walki wewnątrz ugrupowania przeciwnika i na jego tyłach;
- osłonę przed uderzeniami śmigłowców przeciwnika;
- ciągłe śledzenie przeciwnika i dostarczanie bieżących informacji z pola walki.

W wyniku niepomyślnego przebiegu walki może dojść do prowadzenia działań odwrotowych wymuszonych lub prowadzonych planowo. Wojska aeromobilne powinny być przygotowane do prowadzenia tego rodzaju działań, jednak w tym wypadku celowym byłoby wykorzystać te siły do osłony wojsk lądowych głównie poprzez:

- zabezpieczenie skrzydeł i luk;
- wykonanie ograniczonych kontrataków (tylko w przypadku groźby oskrzydlenia wojsk własnych);
- dezorganizację ruchu wojsk uderzeniami śmigłowców.

3.4. Potrzeby wspólnego wykonywania zadań przez ogólnowojskowe związki taktyczne i zgrupowania aeromobilne.

Przedstawiony w poprzednich rozdziałach zarówno charakter ewentualnej agresji, jak i sposób prowadzenia działań przez związki taktyczne i

zgrupowania aeromobilne w strefie odpowiedzialności okręgu wojskowego wskazują jednoznacznie na potrzebę wspólnego ich działania.

Szybkość reakcji zgrupowań aeromobilnych na zaistniałe sytuacje pola walki, częściowo rekompensuje małą manewrowość związków taktycznych na powietrzno-lądowym polu walki. Z tego wynika, że działania związków taktycznych i zgrupowań aeromobilnych nawzajem się uzupełniają.

Zgrupowania aeromobilne mogą być wprowadzone do walki już w pierwszych godzinach ewentualnego konfliktu zbrojnego. Mogą one w ramach mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk (sił głównych) opóźnić podejście przeciwnika do rubieży decydujących o powodzeniu operacji obronnej. Ponadto mogą brać udział w toku prowadzonej walki obronnej, jak i w ramach wykonywanych zwrotów zaczepnych.

Prowadzone badania dowodzą, że ogólnowojskowe związki taktyczne na przyszłym - punktowym (ogniskowym) polu walki stosunkowo mało manewrowe, rozbudowane strukturalnie, a poprzez to mało elastyczne do zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej nie są w stanie samodzielnie bronić dużego pasa (obszaru) obrony. Zmiana frontu obrony, ugrupowania bojowego bądź (potrzeba) wydzielenia określonych sił do wykonania zadania bojowego wymaga od kilku do kilkunastu godzin. Współczesne pole bitwy

na taki luksus czasowy nie zezwoli. Przeciwnik w pełni wykorzysta swą przewagę w określonym miejscu i czasie, obnażając naszą powolność działania.

W celu udaremnienia zaskoczenia ze strony przeciwnika oraz umożliwienia ogólnowojskowym związkom taktycznym po zakończeniu mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk, zająć pasy obrony - istotną rolę spełni strefa osłony.

Działania wojsk w strefie osłony, będą miały na celu nie tylko zapewnienie czasu i swobody rozwinięcia sił głównych okręgu, ale również o maksymalną dezorganizację i osłabienie agresji kosztem jak najmniejszej utraty terenu, zniszczeń i strat. Realizacja powyższych zadań oczywiście będzie możliwa przy zachowaniu zdolności bojowej wojsk prowadzących działania w tej strefie. Podstawowym elementem strefy osłony jest pas przesłaniania.

Działania w strefie osłony będą prowadziły operacyjne oddziały wydzielone lub siły pierwszorzutowych związków taktycznych oraz wyznaczone wojska obrony terytorialnej.

W wypadku ograniczonego czasu co będzie częstym zjawiskiem na polu walki do wykonania zadań w pasie przesłaniania mogą być wykorzystane (użyte) wojska osłony lub pierwszej kolejności użycia. Będą to wojska

o najwyższym stopniu ukończenia, które jako pierwsze po osiągnięciu pełnej zdolności i gotowości bojowej rozwijają swe siły i środki w rejonach na prawdopodobnych kierunkach działań przeciwnika.

Ze względu na wysoki stopień gotowości bojowej, szybki (krótki) czas na osiągnięcie rejonu działań bojowych w składzie wojsk prowadzących działania w strefie osłony powinny znaleźć się również zgrupowania aeromobilne.

Podczas gdy bataliony zmechanizowane (czołgów) w strefie osłony systemem samodzielnych punktów oporu prowadzą walkę na kilku pozycjach opóźniania urzutowanych w głąb, zgrupowania aeromobilne mogą spełniać trzy zasadnicze zadania:

- samodzielnie prowadzić działania bojowe;
- zabezpieczać wycofanie pododdziałów na kolejną pozycję;
- prowadzić rozpoznanie.

W drugiej grupie zadań zgrupowania aeromobilne nie tylko zabezpieczają wycofanie wojsk zmechanizowanych (pancernych) na kolejne rubieże, ale wspierają ogniem działania tych wojsk na poszczególnych rubieżach, przeciwdziałają okrążeniu lub obejściu przez przeciwnika.

We wszystkich tych zadaniach zasadą działania powinno być unikanie otwartej walki z przeważającymi siłami przeciwnika oraz walka na

szczególne zagrożonych kierunkach. Realizując dwa pierwsze zadania, zgrupowania aeromobilne samoistnie stają się jednym z głównych źródeł informacji o przeciwniku.

Ze względu na charakter wykonywanych zadań w tym etapie działania zgrupowania aeromobilne powinny być w sile od batalionu desantowo-szturmowego do pułku kawalerii powietrznej.

Działania bojowe na rzecz sił osłony, zgrupowania aeromobilne będą realizowały wykonując zasadzki i napady (w tym uderzenia z powietrza) na kolumny sił głównych przeciwnika, a ponadto wzniesić pożary oraz niszczyć węzły dróg i mosty.

Po wykonaniu głównych zadań w pasie przesłaniania zgrupowania aeromobilne powracają do własnego ugrupowania. Przejście zgrupowań aeromobilnych do działań nieregularnych w tym etapie działania jest możliwe jedynie w wypadku utraty ruchliwości w powietrzu (małej ilości śmigłowców desantowych). Generalnie jednak siły aeromobilne nie powinny pozostawać w ugrupowaniu przeciwnika w celu prowadzenia działań nieregularnych. Te działania z całą pewnością prowadzić mogą siły obrony terytorialnej i inne.

Walka o utrzymanie przedniego skraju obrony jest bardzo istotnym fragmentem, a w szczególności podczas obrony pozycyjnej. Celem działania

związków taktycznych w tym etapie jest niedopuszczenie do włamania się przeciwnika w głąb pasa obrony oraz zadanie mu takich strat, które zmuszą go do wycofania i ponownego organizowania natarcia. Tworząc koncepcję rozegrania walki, trzeba dążyć do zbudowania w oparciu o pierwszą pozycję obrony silnej zapory ogniowo-minerskiej i elektronicznej.

Związek taktyczny walcząc o utrzymanie przedniego skraju obrony odpiera atak pancerno-zmechanizowanych zgrupowań przeciwnika. Koncentruje swój wysiłek na najgroźniejszych elementach ugrupowania bojowego przeciwnika. Uderzeniami wszystkich środków ogniowych w powiązaniu z systemem zapór inżynierskich oraz oddziaływaniem elektronicznym zadaje przeciwnikowi straty i powstrzymuje jego dalszy ruch do przodu. Przeprowadza nieodzowny manewr, wzmacniając obronę na zagrożonych kierunkach.

W tej fazie działania przy ograniczonych możliwościach manewrowych sił drugorzutowych, jak i wojsk z kierunków nieatakowanych, zgrupowania aeromobilne mogą okazać się w rękach dowódcy okręgu wojskowego jedynym skutecznym środkiem do zamknięcia drogi włamującego się przeciwnika. W tym wypadku zgrupowanie aeromobilne wraz z siłami wycofującymi się na kolejną rubież (pozycje) obrony są w stanie spieszonimi pododdziałami (rzutem lądowym) oraz śmigłowcami bojowymi (rzutem

powietrznym) załamać natarcie przeciwnika. Śmigłowce bojowe w tej sytuacji mogą działać jako powietrzny odwód przeciwpancerny.

Podczas prowadzenia obrony należy liczyć się z koniecznością prowadzenia równoległej walki z desantami przeciwnika. Z tego też względu obok zwalczania przeciwnika od czoła, część sił i środków związku taktycznego należy skierować do realizacji zadań związanych z blokowaniem, a następnie rozbiciem desantu powietrznego przeciwnika. Aby nie dać mu czasu na zorganizowanie działań, konieczna jest szybka reakcja sił, w tym odwodu przeciwdesantowego. W pierwszej kolejności walkę powinni podjąć żołnierze będący celem ataku lub przebywający w pobliżu rejonu desantowania. W następnej kolejności siły obrony terytorialnej, układu pozamilitarnego oraz pododdziały ogólnowojskowe, które znajdują się w pobliżu, a nie są zaangażowane w realizację innych zadań. Przy panowaniu lotnictwa przeciwnika w powietrzu oraz stosunkowo małych możliwościach manewru szybkie dotarcie w/w sił w rejon desantowania jest problematyczne, a z pewnością będzie opóźnione w czasie. A szczególnie w tej sytuacji, czas reakcji jest bardzo ważny, ponieważ desant w czasie lądowania i tuż po wylądowaniu jest stosunkowo łatwym celem. Z tego też względu w początkowych minutach po wylądowaniu desantu bardzo użyteczne będą zgrupowania aeromobilne. Ponieważ zgrupowania aeromobilne mogą pojawić się

w rejonie desantowania już w czasie desantowania i rozpocząć jego niszczenie jeszcze w powietrzu. Przy czym z jednej strony będą musiały one same podjąć walkę z przeciwnikiem powietrznym, z drugiej zaś z desantem. Dlatego też prowadzenie wspólnej obrony przeciwlotniczej przez siły OPL zgrupowań aeromobilnych i wojsk lądowych ma istotne znaczenie podczas realizacji tego zadania. Działania te pozwolą w pierwszej kolejności zgrupowaniom aeromobilnym po zlokalizowaniu desantu, uniemożliwić mu osiągnięcie gotowości do działania oraz rozprzestrzenienia się. W dalszej dopiero kolejności zgrupowania aeromobilne zwalczając będą wojska desantu. W następnej kolejności zadania te sukcesywnie powinny przejmować wojska rzutu lądowego np. odwód przeciwdesantowy.

Prowadząc walkę obronną należy zawsze liczyć się z tym, że pomimo zadania przeciwnikowi strat na przedpolu i w trakcie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony uda mu się włamać w głąb bronionego pasa. Wówczas powstrzymanie natarcia przeciwnika powinno nastąpić przed kolejną (drugą, trzecią lub czwartą) pozycją obrony oraz - w sprzyjających warunkach - odtworzenie przedniego skraju.

Podjętymi działaniami należy dążyć do zatrzymania przeciwnika włamującego się w obronę. W tym celu czołowe pododdziały uporczywie broniąc zasadniczych lub zapasowych punktów oporu, udaremniają na-

cierającemu wszelkie próby rozprzestrzeniania się na tyły i skrzydła broniowych pozycji.

Aby nie dopuścić do ewentualnego oskrzydlenia i wyjścia na tyły, a w konsekwencji okrążenia naszych wojsk, zgrupowanie aeromobilne z rubieży lądowej i powietrznej jest w stanie powstrzymać kilkakrotnie silniejszego przeciwnika. Z przeprowadzonych analiz wynika, że najlepsze efekty można osiągnąć broniąc się w dogodnym, trudnodostępnym terenie. Silne uzbrojenie przeciwpancerne śmigłowców daje możliwość podjęcia skutecznej walki z przeważającymi siłami pancernymi przeciwnika. Uderzeniami środków ogniowych, manewrem odwodów specjalnych i sił z nieatakowanych odcinków oraz aktywną walką pododdziałów, które znalazły się na tyłach przeciwnika, zadaje mu się maksymalne straty i dezorganizuje dalsze jego natarcie.

W oddziaływaniu na nacierającego przeciwnika istotne jest, aby przeciwdziałać wszelkim próbom przeniesienia wysiłku na inny kierunek lub zdynamiczowania natarcia, szczególnie tam gdzie jest możliwość połączenia się z wcześniej wysadzonym desantem powietrznym. W tym zakresie zgrupowania aeromobilne mogą we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi, siłami obrony terytorialnej okrążać i niszczyć określone zgrupowania przeciwnika. Ponadto izolować pole walki, aby nie dopuścić kolejnych sił prze-

ciwnika do rejonu toczącej się bitwy, a tym samym stworzyć warunki siłom głównym do bicia go częściami.

Przy czym zgrupowanie aeromobilne broniąc określonych rejonów ma możliwość wypadami lub rajdami powietrznymi niszczyć podchodzące kolumny.

Podczas wykonywania zwrotu zaczepnego (przeciwuderzenia), zgrupowania aeromobilne mogą osłaniać podchodzące zgrupowania przed uderzeniami z powietrza. Ogniem śmigłowców niszczy środki ogniowe przeciwnika, tym samym stwarzać dogodne warunki wejścia zgrupowania przeciwuderzającego do bitwy. W tym wypadku działania powinny być planowane kompleksowo, skoordynowane z uderzeniami ogniowymi lotnictwa, wojsk raketowych i artylerii, działaniem wojsk w styczności oraz własnych sił przeciwlotniczych.

Możliwe jest również w tym wypadku uderzenie ześrodkowane lub rajd w ugrupowanie przeciwnika na kierunku przeciwuderzających wojsk. Po wdarciu się w ugrupowanie przeciwnika zgrupowanie powinno atakować uderzeniami powietrzno-szturmowymi wykryte i rozpoznane wcześniej odwoły przeciwnika, stanowiska dowodzenia, artylerię oraz inne ważne obiekty. Rajdy w ugrupowaniu przeciwnika są przeprowadzane przede wszystkim w celu dezorganizacji funkcjonowania tyłów przeciwnika, para-

lizowania poczynań jego wojsk, dezorganizacji dowodzenia. Charakteryzuje się dużą szybkością przerzutu wojsk oraz ich działaniem z zaskoczenia i szybkim wycofaniem się, co umożliwia im uniknięcie walki w niesprzyjających warunkach.

Prowadzenie rajdu może być ułatwione działaniami sił ruchu oporu, wojskami operacyjnymi i obrony terytorialnej walczącymi w okrążeniu. Oprócz oddziaływania fizycznego zgrupowanie aeromobilne prowadząc działania z zaskoczenia w każdym miejscu i dowolnym czasie będą zawierać czynnik znacznego oddziaływania psychologicznego na wojska przeciwnika i zmuszać je do rozproszenia wysiłku.

W związku z wspólnym wykonywaniem zadań w strefie odpowiedzialności przez zgrupowanie aeromobilne, ogólnowojskowe związki taktyczne oraz inne siły dużego znaczenia nabiera organizacja współdziałania między siłami naziemnymi i powietrznymi. Istnieje potrzeba doboru środków łączności, sygnałów i stref bezpieczeństwa. Ponadto należy precyzyjnie określić rejony i strefy wykonania zadań, rejony i czas lądowania poszczególnych rzutów, ubezpieczenie i osłonę rejonów działania.

W czasie organizowania współdziałania między wojskami zmechanizowanymi (czołgów), a zgrupowaniami aeromobilnymi koniecznie należy uwzględnić bezpieczeństwo przelotu zgrupowań przez wyznaczony korytarz

przelotu. Z tego też względu istotne są sposoby wzajemnego rozpoznawania się (w tym znaki i sygnały rozpoznawcze), ostrzeżenie oraz wymiana informacji o sytuacji pola walki.

ZAKOŃCZENIE

Przeprowadzone badania wykazują, że w warunkach agresji dokonanej w wymiarze powietrzno-ładowym na całą głębokość operacyjną, pomyslnie wykonanie zadań obronnych przez wszystkie siły okręgu wojskowego będą się wzajemnie warunkować.

Głównym determinantem skutecznej obrony na kierunkach uderzeń sił przeciwnika jest zapewnienie skutecznej obrony przed atakiem sił i środków powietrznych, lotnictwa i rakiet. Skuteczność ta będzie zależała od wielu czynników. Jednym z najważniejszych jest posiadanie dobrze wyszkolonych, nowoczesnie wyposażonych i wysoce mobilnych wojsk operacyjnych. Wojska te muszą posiadać dobrze wyszkolone i wyposażone ogólnowojskowe związki taktyczne, jak i silne lotnictwo wojsk lądowych. Lotnictwo to powinno składać się z jednostek podporządkowania centralnego, operacyjnego, a w przyszłości i taktycznego.

Związki operacyjne do prowadzenia działań w wymiarze powietrzno-ładowym powinny mieć w dyspozycji brygady wyposażone w śmigłowce bojowe, transportowe i wielozadaniowe. Ponadto odpowiednio przygotowane i wyposażone wojska w sile batalionu desantowoszturmowego. Zapewniłoby to pełną autonomiczność związku operacyjnego w zakresie

działań powietrzno-lądowych, co odpowiadałoby współczesnemu charakterowi pola walki.

BIBLIOGRAFIA

1. BALCEROWICZ B., Strategia obronna państwa średniej wielkości, wyd. AON, 1994.
2. Biuletyn Informacyjny 2(162), Sztab Generalny WP, Warszawa 1995.
3. BOŁOCIUCH E., Zasady użycia dywizji kawalerii powietrznej w działaniach bojowych, Warszawa 1995.
4. HENNE W.G., Walka powietrzno-lądowa, doktryna niedogmatyczna, Sygnały AS WP, nr 3/93 z 1984 r.
5. JENDRASZCZAK E., Działania desantowoszturmowe, wyd. AON, 1991.
6. HUZARSKI M., Powietrzno-lądowy charakter działań zaczepnych związku taktycznego, Myśl Wojskowa 1/1994.
7. KOLECKO P., Siły powietrzno-manewrowe Stanów Zjednoczonych, WPZ nr 3, 1988.
8. KOZIEJ S., Podstawowe problemy działań powietrzno-lądowych, AON, Warszawa, 1993.

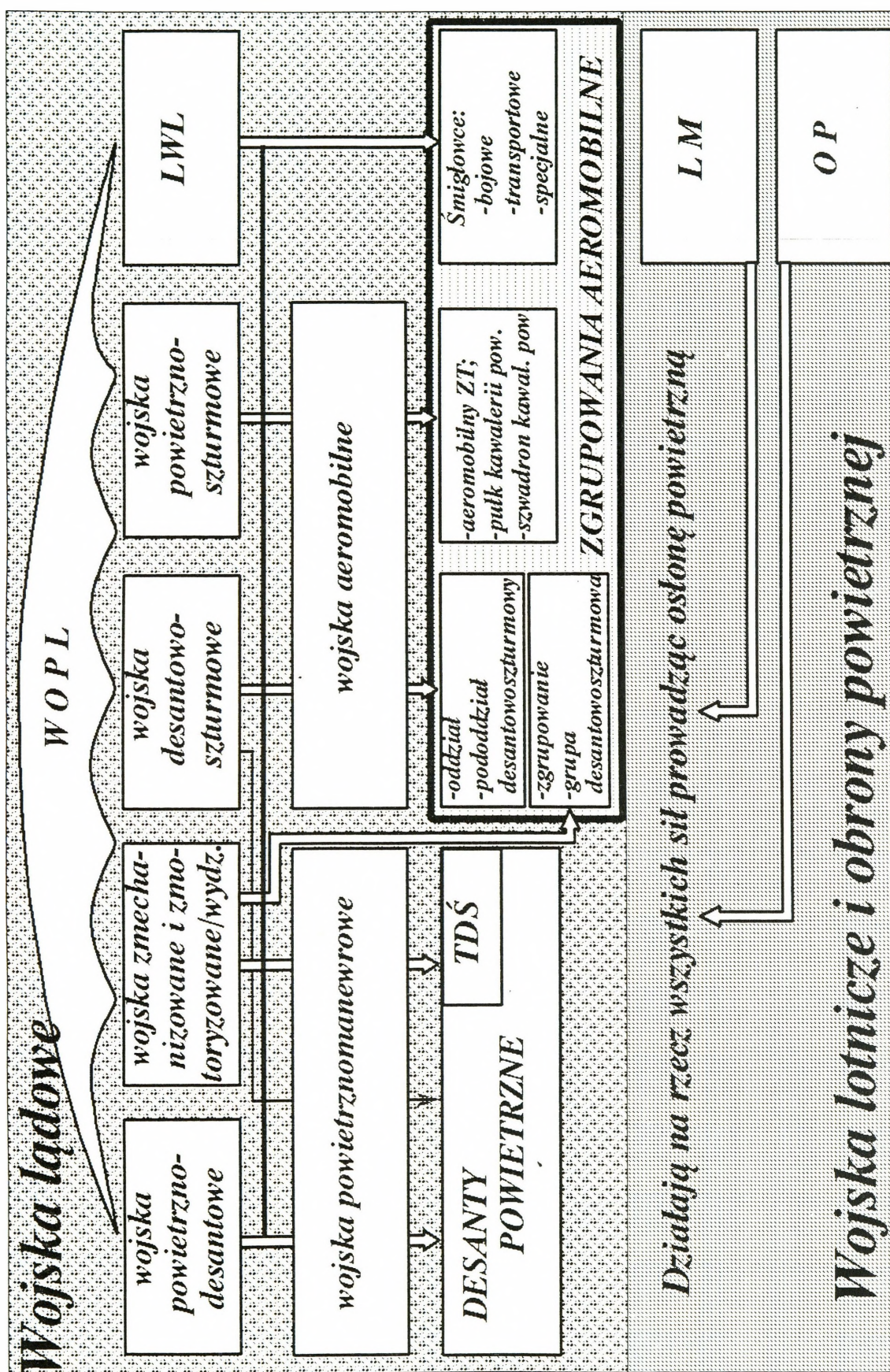
9. KOZIEJ S., Działania powietrzno-lądowe, ASG WP, Warszawa, 1987.
10. KOZIEJ S., Teoria sztuki wojennej, wyd. BWW, 1993.
11. KOMAŃSKI J., O prowadzeniu działań desantowo-szturmowych. Myśl Wojskowa (tajna) 1989, nr 3.
12. KONOPKA R., Współdziałanie rzutu lądowego oddziału wydzielonego z rzutem powietrznym, Przegląd Wojsk Lądowych 1982, nr 6.
13. KUCZMAŃSKI Z., Działania na tyłach przeciwnika, AON, Warszawa 1994.
14. MICHAŁSKI W., Działania desantowo-szturmowe w operacjach na obszarze kraju, Rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1995.
15. Powietrzno-lądowe działania operacyjne i taktyczne, AON, Warszawa 1991.
16. Regulamin taktyczny NATO ATP-35.
17. SUCHORA S., CIEŚLAK E., SZUSTEK R., Lotnictwo wojsk lądowych i siły powietrznoszturmowe na polu walki, AON, Warszawa 1995.
18. SIKORSKI B., Użycie i działanie sił powietrznoszturmowych w walce z desantami powietrznymi w operacjach obronnych, Rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1993.

19. SUCHORA S. i zespół, Użycie lotnictwa w działaniach związków taktycznych wojsk lądowych w obronie RP, wyd. AON, Warszawa 1994.
20. SZLACHTA W., Strategiczno-operacyjne uwarunkowania użycia lotnictwa wojsk lądowych w obronie RP, Warszawa, 1994.
21. SKRZYPCZAK Z., Działania powietrzno-lądowe, Myśl Wojskowa, 1988, nr 4.
22. ŚCIBIOREK Z., Geneza i rozwój powietrzno-lądowych działań bojowych (część I i II), Myśl Wojskowa 2 i 3 z 1993 r.
23. ŚWIĄTNICKI W. i zespół, Przyszłe lotnictwo Wojsk Lądowych LWL, wyd. AON, Warszawa 1994 r.
24. TOLALA J., Wykorzystanie sił aeromobilnych (sił szybkiego użycia) w operacjach prowadzonych przez siły zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze kraju, AON, Warszawa 1996.

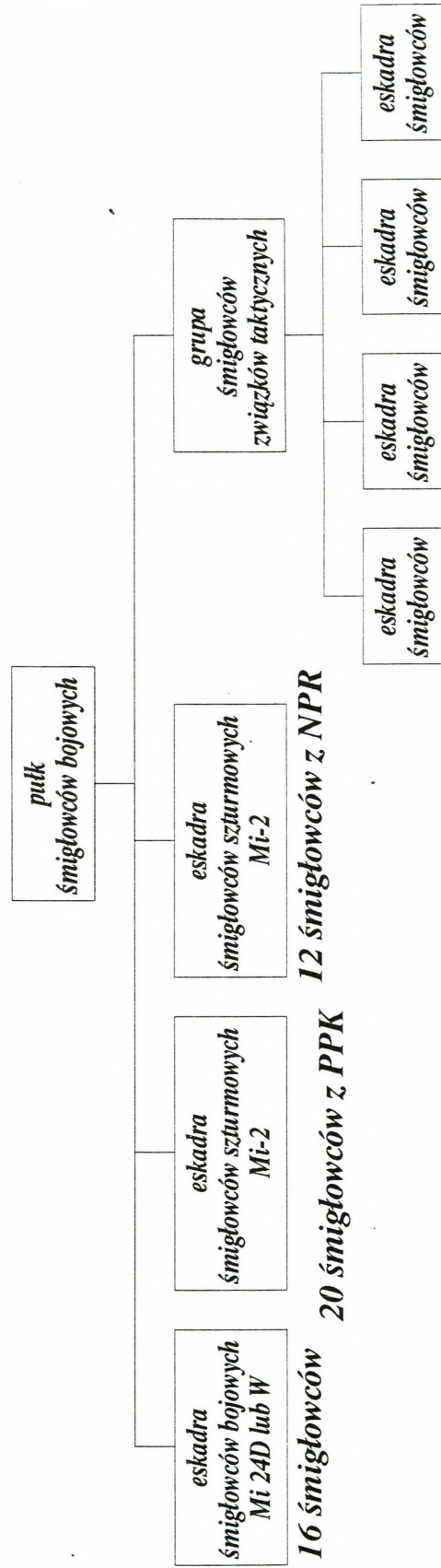
ZAŁĄCZNIKI

1. Udział wojsk w działaniach powietrzno-łądowych.
2. Aktualna struktura lotnictwa wojsk lądowych w okręgu wojskowym.
3. Struktura organizacyjna i uzbrojenie brygady desantowoszturmowej.
4. Struktura organizacyjna i uzbrojenie dywizji kawalerii powietrznej.
5. Struktura samodzielnego batalionu desantowoszturmowego (wariant).
6. Struktura brygady śmigłowców (wariant).
7. Struktura wojsk aeromobilnych.
8. Podział działań prowadzonych przez wojska lądowe.
9. Zadania zgrupowań aeromobilnych.
10. Możliwości niszczenia środków opancerzonych przez sbdsz, bzmech i bpzmot.
11. Działanie zgrupowań aeromobilnych sposobem obronnym (wariant).
12. Zasadzka powietrzna zgrupowania aeromobilnego (wariant).

Udział wojsk w działaniach powietrzno-lądowych

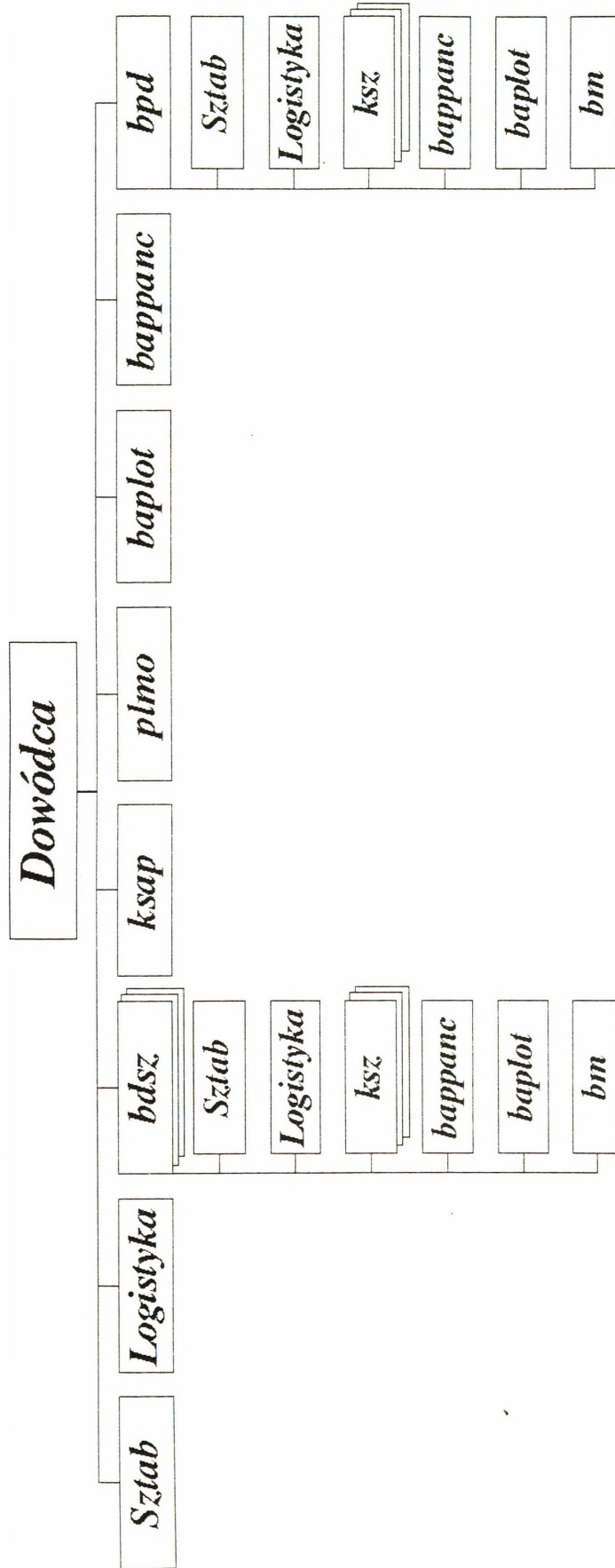

Aktualna struktura i wyposażenie lotnictwa wojsk lądowych (LWL) w okręgu wojskowym

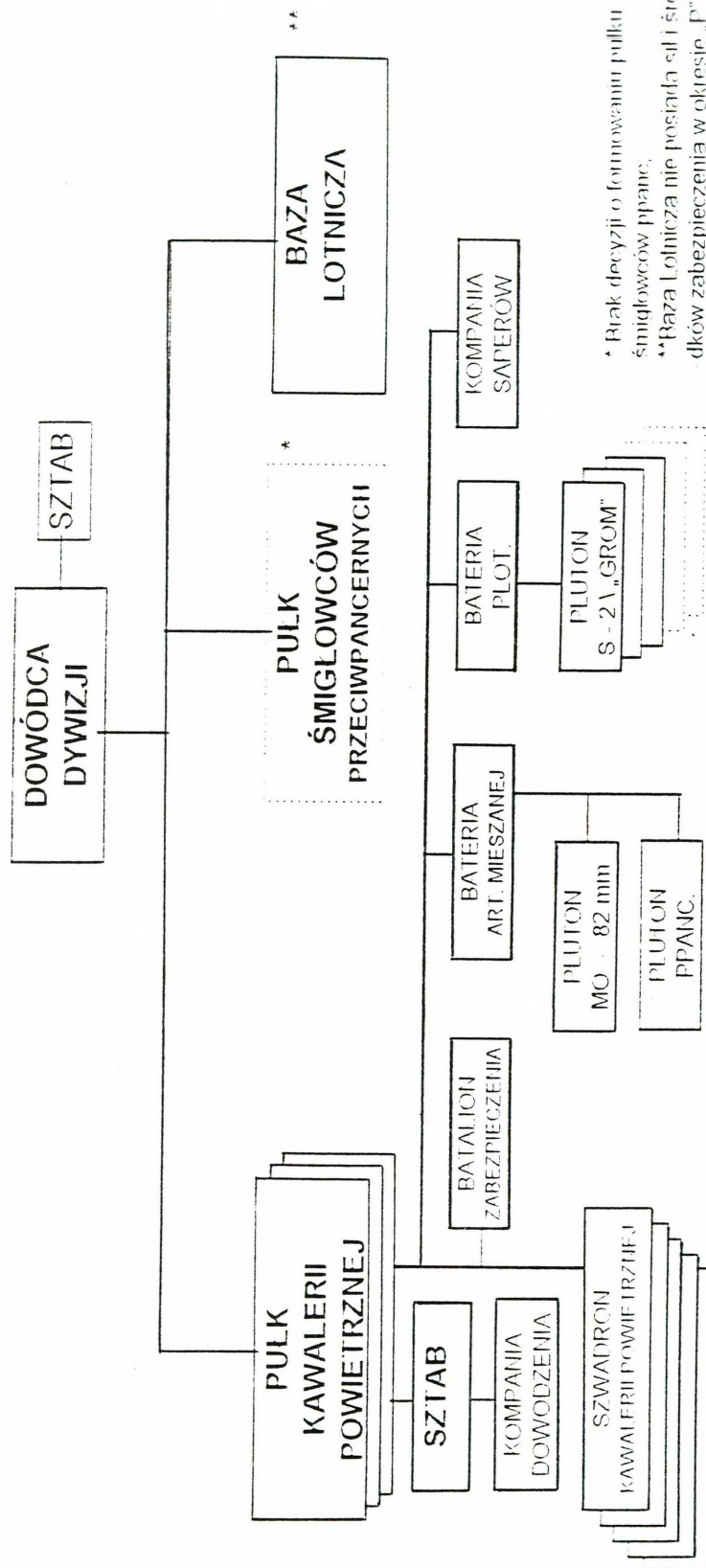
UWAGA: W przedstawionej strukturze LWL występuje w WOW i POW. KOW nie posiada LWL, a posiada 25 DKP.

Struktura organizacyjna i uzbrojenie brygady desantowo-szturmowej

Uzbrojenie	M-120	M-82	PPK-M	PPK-F	SPG-9	ZU-23	S-2M	PM	RKM	RKM z.nokt.	RPG-7	RPG-7 z.nokt.	Samochody
BDSz	9	36	6	48	54	26	84	3134	138	159	187	51	964

DYWIZJA KAWALERII POWIETRZNEJ

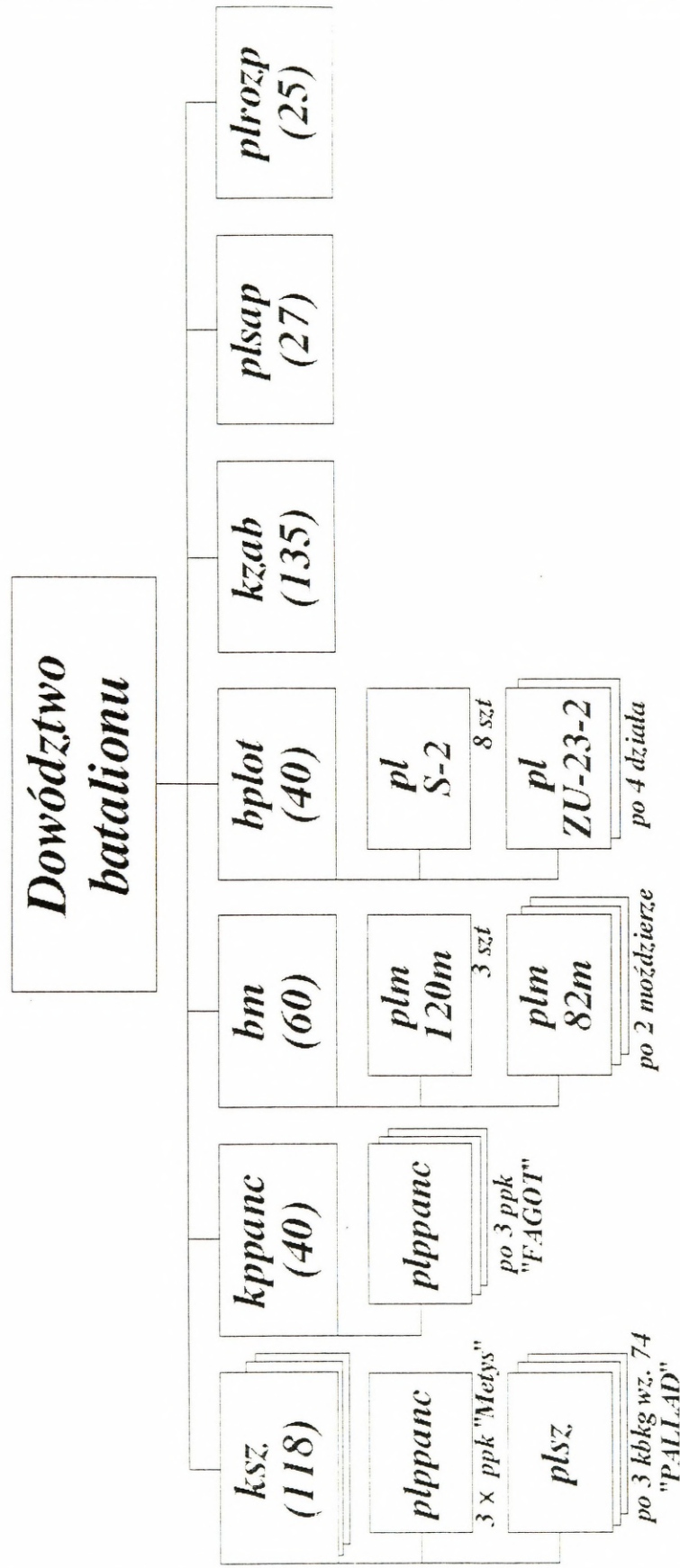
* Brak decyzji o formowaniu pulkai śmigłowców ppanc.
 **Baza Lotnicza nie posiada sil i środków zabezpieczenia w okresie „F”

PODSTAWOWE UZBROJENIE DYWIZJI KAWALERII POWIETRZNEJ

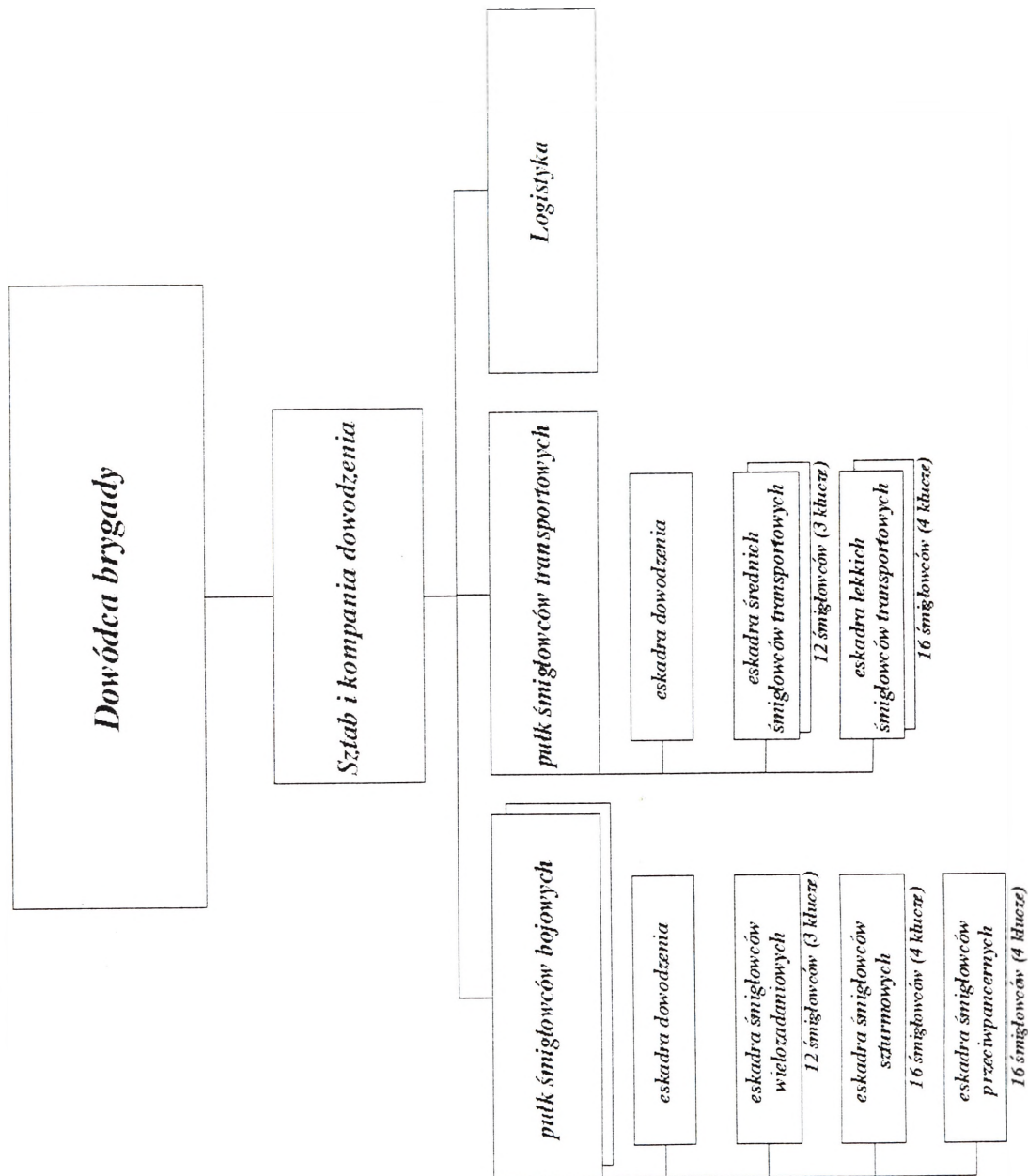
MO 82 mm	ŚMIGL.	PPK	DZIAŁKA 23 mm	WYRZUT. NI'R	WYRZUT. R PLOT.	SAMOCHODY	PPK	PM	IRKM	GRANATNIKI PPANC.	
95 - 98		na podkładach śmigłowców					"M"	"F"		RPG - 7	
182	130/115	520	155	310	260	99	24	24	1200	150	135

* Obecnie zastępowane przez „GARE GUSTAW”

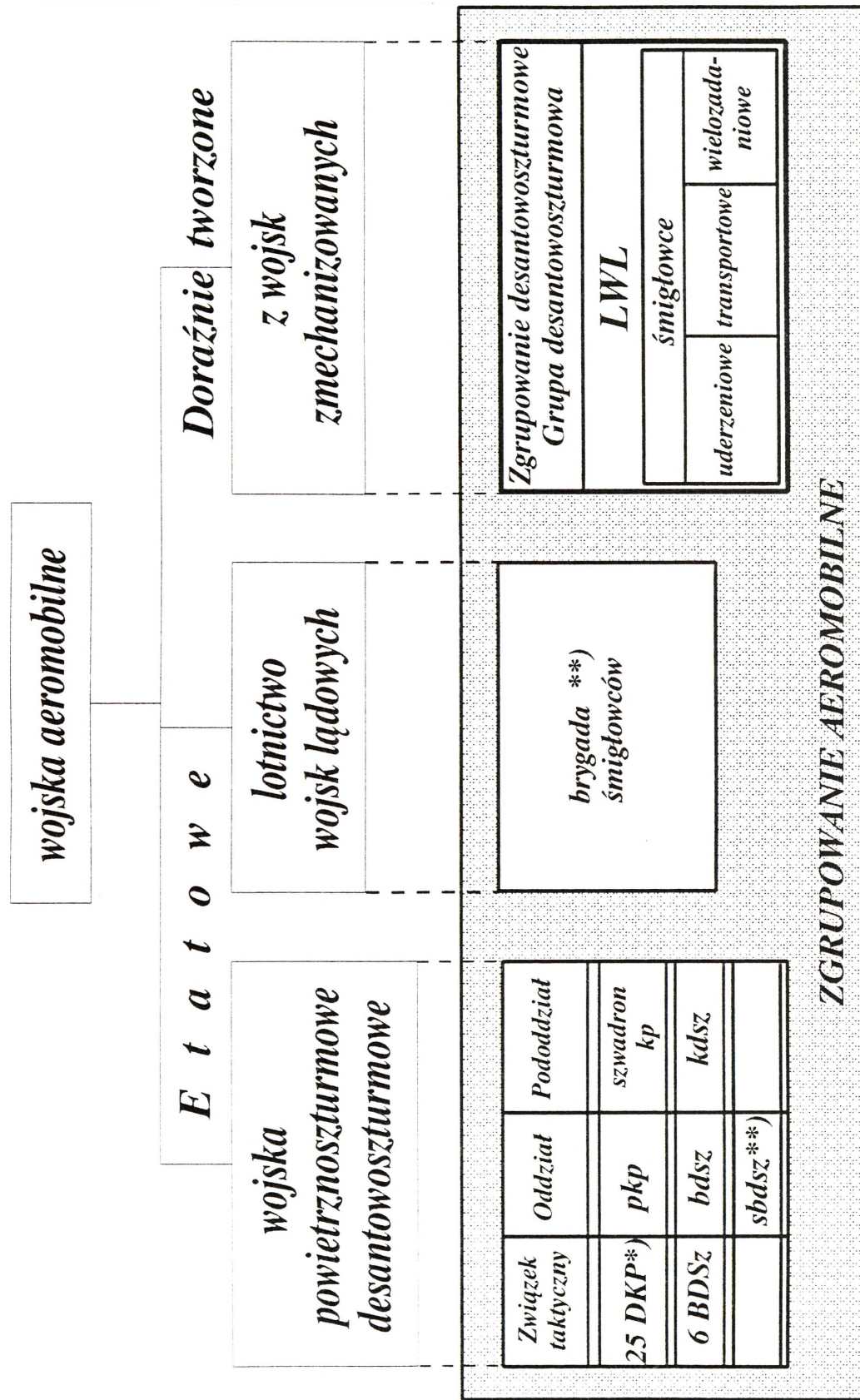
Struktura samodzielnego batalionu desantowoszturmowego (wariant)

Struktura organizacyjna brygady śmigłowców (wariant)

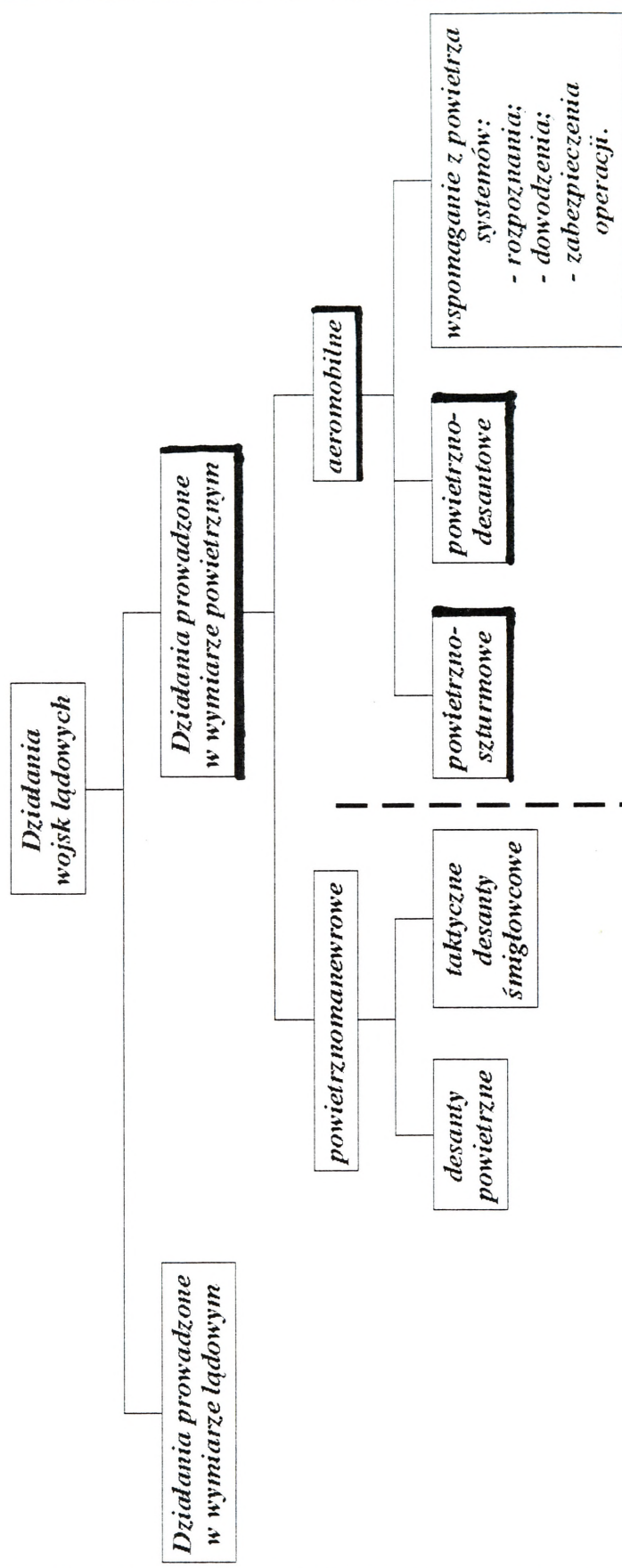
Struktura wojsk aeromobilnych

*) Wojska te posiadają w swojej strukturze śmigłowce

***) ZT, oddział proponowane w strukturze OW

Podział działań prowadzonych przez wojska lądowe

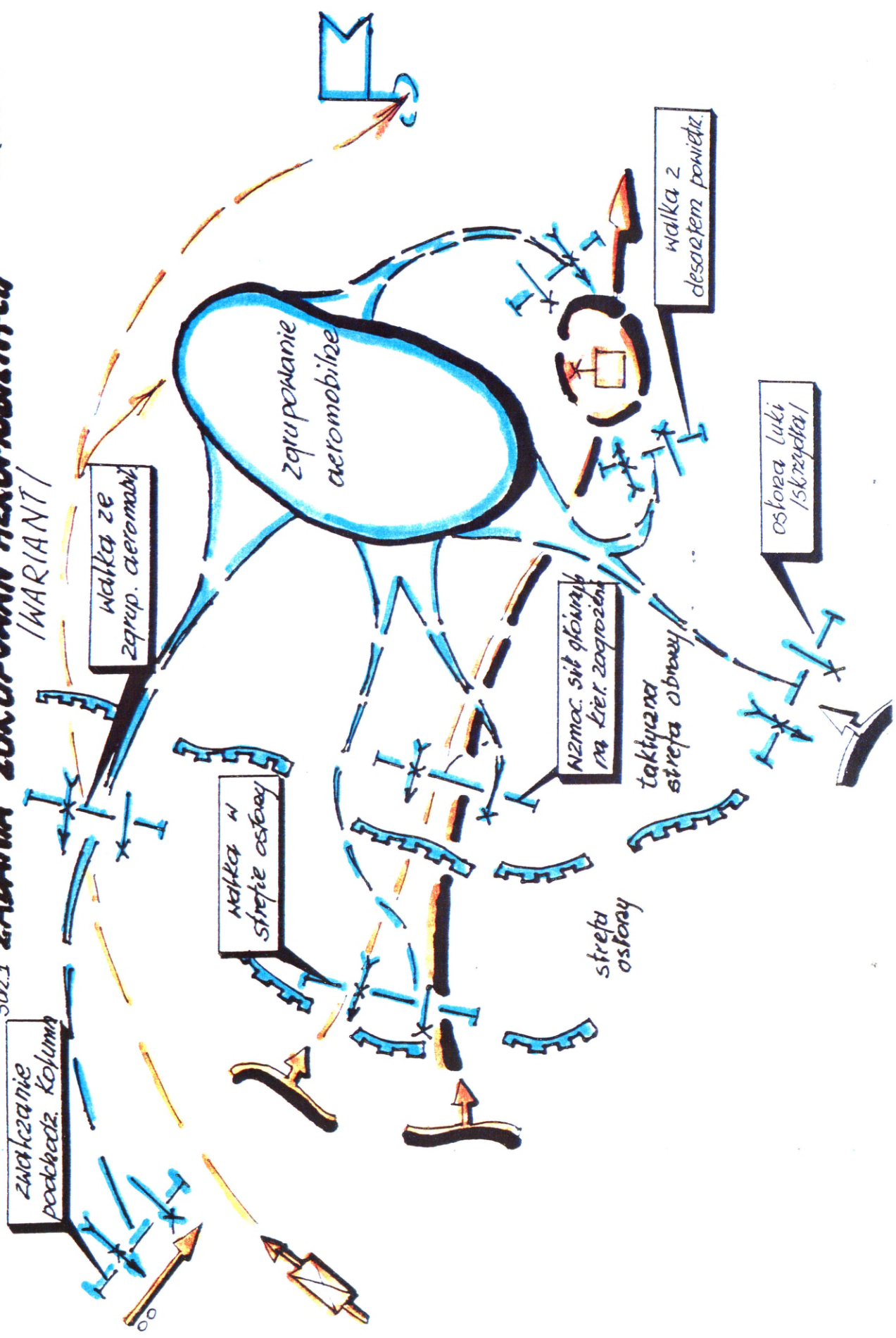

ZADANIA LOTNICTWA

transport i desantowanie
sił naziemnych

prowadzenie wraz z siłami naziemnymi
walki w powietrzu i z powietrza

50b.1 ZADANIA ZGRUPOWAŃ AEROMOBILNYCH /WARIANT/

MOŻLIWOŚCI NISZCZENIA ŚRODKÓW OPANCERZONYCH PRZEZ

a) sbdsz²

Lp.	Rodzaj środka ogniowego	w obronie		
		liczba środków	współczynnik skuteczności ¹	możliwości ¹
1	PPK - FAGOT	9	2,4/1,2	21,6/10,8
2	PPK - METYS	9	2,2/1,1	19,8/9,9
3	RAZEM	18		41,4/20,7

b) bzmech

Lp.	Rodzaj środka ogniowego	w obronie		
		liczba środków	współczynnik skuteczności ¹	możliwości ¹
1	BWP z PPK	30	2,0/1,6	60-48
2	rpg - 7	27	0,3	8,1
3	RAZEM	57		68,1-56,1

c) bpzmot

Lp.	Rodzaj środka ogniowego	w obronie		
		liczba środków	współczynnik skuteczności ¹	możliwości ¹
1	PPK - FAGOT	4	2,4/1,2	9,6/4,8
2	rpg-7	27	0,3	8,1
3	RAZEM	31		17,7-12,9

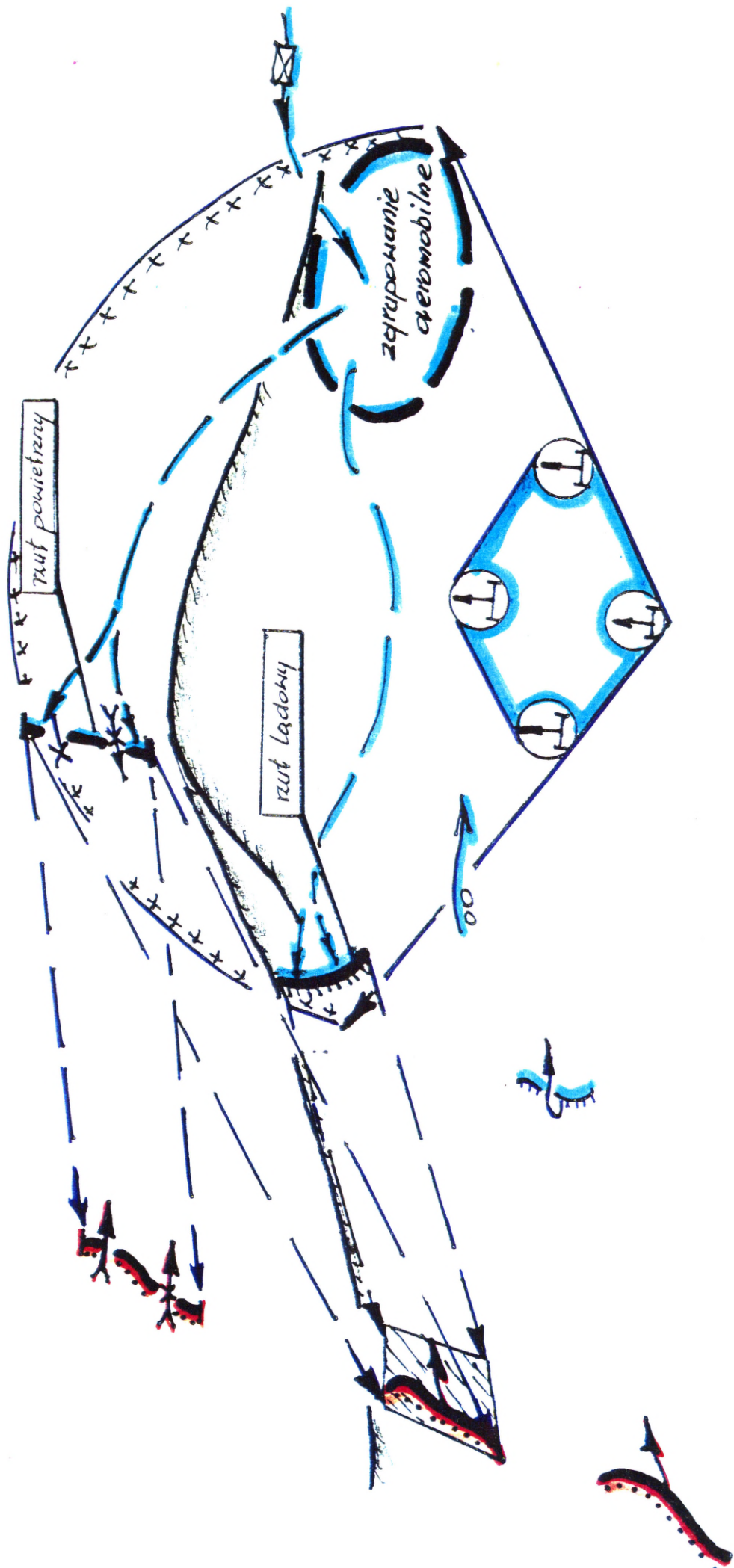
UWAGA:

1. Bez zakłóceń/zakłóceniami - w stosunku do czołgów obliczeniowych (przy czołgach nowej generacji możliwości ok. 50 % mniejsze).

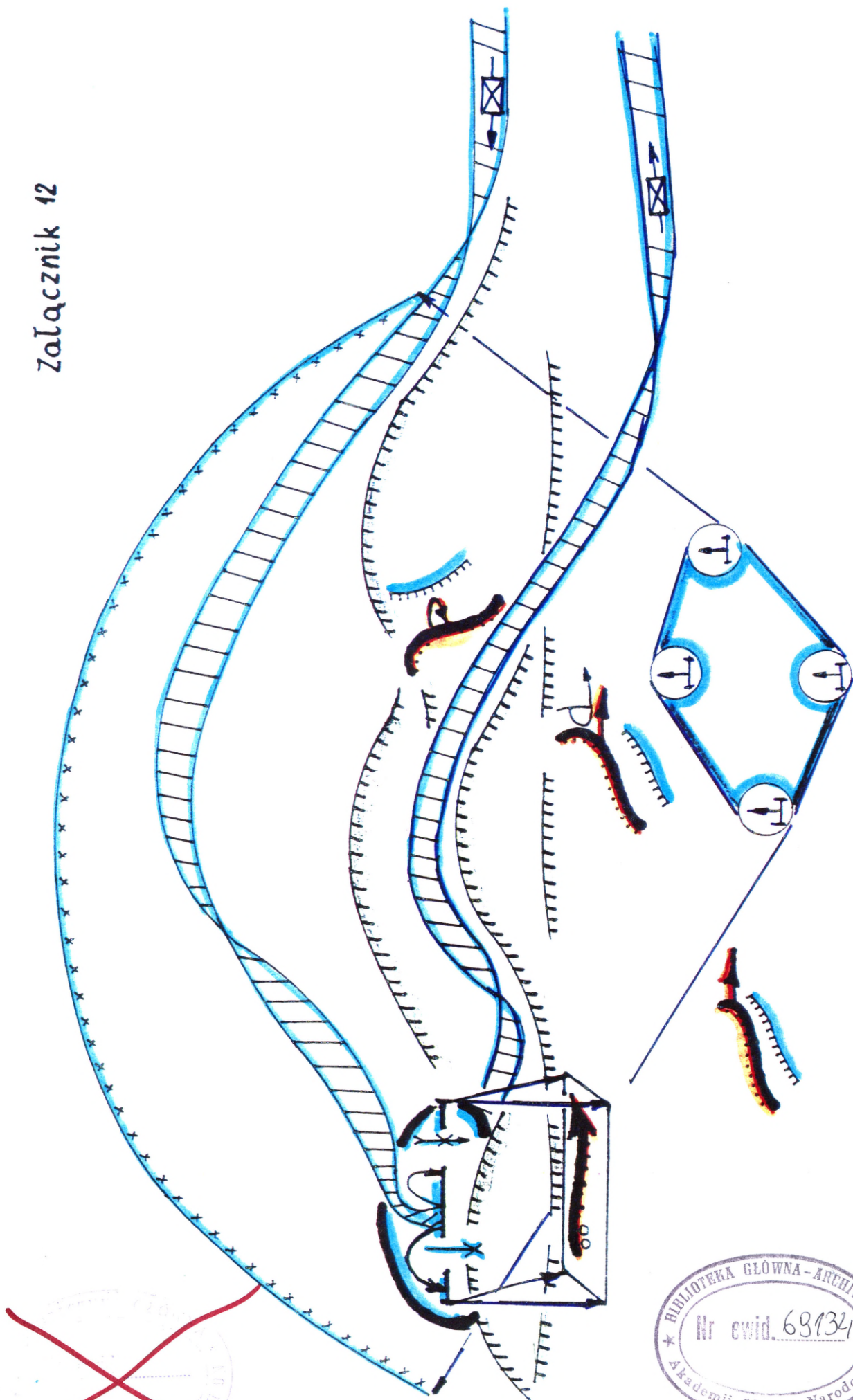
2. Przy wsparciu śmigłowcami: kluczem Mi24W możliwości niszczenia batalionu wzrosną o 16/12,8 środki; eskadrą Mi-24W - o 64/51,2 środki.

3. Nie uwzględniono kbg - wz. 74 POLLAD, które znajdują się w: ksz, kzmech, kpzmot.

Załącznik III

Sch. 2 DZIAŁANIE ZGRUPOWANIA AEROMOBILNEGO SPOSOBEM OBRONNYM (WARIANT)

Sch. 3 ZASADZKA POWIETRZNA ZGRUPOWANIA
AEROMOBILNEGO /WARIANT /

